

Analiza możliwości rozwojowych i potencjałów Olsztyna i jego obszaru funkcjonalnego

TOM II

MIEJSKI OBSZAR FUNKCJONALNY OLSZTYNA

Autorzy:

dr hab. Wojciech Dziemianowicz

Magdalena Cybulska

Izabella Jurkiewicz

Jakub Tarnacki

Michał Błaszczak

Olga Drabek

Dominika Płaczek

Samuel Turosz

Warszawa, grudzień 2019 r.

Spis treści:

1. Wprowadzenie.....	5
1.1. Cel analizy	5
1.2. Zakres analizy	5
1.3. Źródła danych.....	5
1.4. Struktura logiczna analizy	6
2. Uwarunkowania zewnętrzne rozwoju MOF Olsztyna – podejście strategiczne	7
2.1. Kluczowe wyzwania zewnętrzne	7
2.2. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju	8
2.3. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego	9
2.4. Strategia Warmińsko-Mazurskie 2030	11
2.5. Kierunki polityki przestrzennej województwa	13
3. Uwarunkowania wewnętrzne rozwoju MOF	18
3.1. Gospodarka	18
3.1.1. Rynek pracy i przedsiębiorczość	18
3.1.2. Kluczowe sektory gospodarki	20
3.1.3. Innowacyjna gospodarka.....	22
3.2. Społeczeństwo.....	25
3.2.1. Sytuacja demograficzna.....	25
3.2.2. Edukacja.....	26
3.2.3. Zdrowie i opieka społeczna	28
3.2.4. Mieszkalnictwo	30
3.2.5. Bezpieczeństwo	33
3.2.6. Przestrzeń wypoczynku (turystyka, sport i rekreacja)	34
3.2.7. Społeczeństwo obywatelskie.....	36
3.2.8. Społeczeństwo informacyjne.....	37
3.3. Przestrzeń	39
3.3.1. Stan i ochrona środowiska przyrodniczego	39
3.3.2. Osadnictwo	40
3.3.3. Transport	42
3.3.4. Infrastruktura techniczna	43
4. Potencjały rozwojowe MOF Olsztyna w układzie aktualnych celów strategicznych	45

4.1.	Cel strategiczny 1. Ochrona i efektywne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi.....	45
4.2.	Cel strategiczny 2. Podniesienie jakości komunikacji zbiorowej i transportu zbiorowego	45
4.3.	Cel strategiczny 3. Uporządkowanie przestrzeni publicznych dla podniesienia bezpieczeństwa, ładu przestrzennego i konkurencyjności	46
4.4.	Cel strategiczny 4. Zwiększenie efektywności energetycznej	46
4.5.	Cel strategiczny 5. Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności	47
4.6.	Cel strategiczny 6. Wzrost jakości usług publicznych	47
4.7.	Cel strategiczny 7. Budowa tożsamości Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego	48
5.	<i>Rekomendacje do przyszłej Strategii Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Olsztyna ..</i>	<i>49</i>
5.1.	Dotychczasowa wizja rozwoju	49
5.2.	Dotychczasowe cele strategiczne	49
5.3.	Dotychczasowe priorytety	50
5.4.	MOF w pełni wykorzystujący uwarunkowania zewnętrzne.....	50
5.5.	Systemowe podejście do zrównoważonego rozwoju	51
5.6.	MOF różnorodnych i komplementarnych kompetencji.....	51
5.7.	Lider atrakcyjności inwestycyjnej województwa warmińsko-mazurskiego.....	51
5.8.	Relacje MOF Olsztyna a Olsztyński Obszar Aglomeracyjny.....	52
6.	<i>Załączniki.....</i>	<i>53</i>
6.1.	Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna	53
6.2.	Strategie i plany rozwoju władz lokalnych	60
7.	<i>Spisy</i>	<i>63</i>

Spis skrótów

SKRÓT	ROZWINIĘCIE
IOB	instytucja otoczenia biznesu
jst	jednostka samorządu terytorialnego
MOF	Miejski Obszar Funkcjonalny
MOF OW	Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego
OSI	Obszar Strategicznej Interwencji
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
PZPW WM	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego
SOR	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju
SWOT	analiza strategiczne obejmująca: mocne strony; słabe strony; szanse i zagrożenia
UE	Unia Europejska
ZIT	zintegrowane inwestycje terytorialne

1. Wprowadzenie

1.1. Cel analizy

Prezentowany materiał stanowi część II *Analizy możliwości rozwojowych i potencjałów Olsztyna i jego obszaru funkcjonalnego*. Analiza została przeprowadzona dwutorowo, ponieważ jej wyniki mają służyć pracom nad aktualizacją dwóch różnych dokumentów:

- ✓ Strategii rozwoju miasta – Olsztyn 2020 oraz
- ✓ Strategii Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Olsztyna.

Celem głównym opracowania było **wskazanie rekomendacji do celów strategicznych i operacyjnych przydatnych w dalszych pracach nad przygotowaniem aktualizacji Strategii Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Olsztyna** (należy podkreślić, że aktualna Strategia MOF Olsztyna operuje następującą strukturą celów: cel główny – cele strategiczne – priorytety – kierunki działań).

Oznaczało to konieczność:

- ✓ analizy i oceny potencjałów rozwojowych całego obszaru funkcjonalnego Olsztyna oraz
- ✓ wskazania kierunków rozwoju (najefektywniejszych kierunków działań bądź konkretnych interwencji).

1.2. Zakres analizy

Analiza prowadzona była w trzech obszarach problemowych:

- ✓ przestrzeń – w tym przypadku zwrócono uwagę w szczególności na stan i ochronę środowiska przyrodniczego, osadnictwo, transport, infrastrukturę techniczną;
- ✓ społeczeństwo – tu analizie poddano zagadnienia demograficzne, edukację, ochronę zdrowia, pomoc społeczną, mieszkalnictwo, bezpieczeństwo, społeczeństwo obywatelskie, społeczeństwo informacyjne, turystykę, kulturę, sport i rekreację,
- ✓ gospodarka – rynek pracy, badania i rozwój, przedsiębiorczość, przemysł i rolnictwo.

1.3. Źródła danych

W analizie wykorzystano następujące źródła danych:

- ✓ ankiety przeprowadzone wśród mieszkańców MOF (na próbie 2008 mieszkańców);
- ✓ statystykę publiczną w zakresie podstawowych wskaźników społeczno-gospodarczych stanowiących uzupełnienie dla charakterystyki obszarów problemowych (gospodarka, społeczeństwo, przestrzeń);

- ✓ wyniki monitorowania zamierzeń inwestycyjnych gmin należących do MOF.

1.4. Struktura logiczna analizy

Zaprezentowane w kolejnych rozdziałach części analizy podporządkowane są celowi, jakim są rekomendacje do celów strategicznych i ew. celów operacyjnych lub priorytetów rozwoju, wykorzystując dostępne materiały źródłowe. Zatem każda z części analizy ma swoją funkcję (Tabela 1).

Tabela 1. Struktura logiczna analizy

Etap analizy	Zakres	Oczekiwane wyniki
Analiza uwarunkowań zewnętrznych	Kluczowe wyzwania zewnętrzne i trendy Strategie krajowe Strategia Warmińsko-Mazurskie 2030 Polityka przestrzenna na poziomie województwa	Wskazanie kluczowych zagadnień w otoczeniu MOF Olsztyna, które mogą wpływać na potencjały rozwojowe obszaru (rozdz. 4)
Analiza uwarunkowań wewnętrznych	Sfera gospodarcza Sfera społeczna Sfera przestrzenna	Wskazanie kluczowych cech MOF Olsztyna, które mogą stanowić potencjał rozwojowy obszaru (rozdz. 4)
Potencjały rozwojowe MOF Olsztyna	Struktura potencjałów według celów strategicznych Strategii MOF Olsztyna	Ekspertycki wybór uwarunkowań zewnętrznych i cech wewnętrznych MOF Olsztyna z rozdz. 2 i 3 Podstawa do formułowania rekomendacji
Rekomendacje	Koncentracja na celach strategicznych i operacyjnych (priorytetach) Wskazanie innych kluczowych zagadnień do podjęcia w trakcie aktualizacji Strategii	Rekomendacje na temat celów strategicznych i operacyjnych, a także innych zagadnień istotnych z punktu widzenia aktualizacji Strategii MOF Olsztyna

Źródło: opracowanie własne.

2. Uwarunkowania zewnętrzne rozwoju MOF Olsztyna – podejście strategiczne

Uwarunkowania zewnętrzne rozwoju MOF Olsztyna są bardzo zbliżone do tych, które wskazane zostały dla samego miasta (TOM I). Z tego względu zapisy dotyczące uwarunkowań zewnętrznych rozwoju Olsztyna w dużej mierze powielają się w niniejszym rozdziale.

2.1. Kluczowe wyzwania zewnętrzne

Uwzględniając zapisy kluczowych dokumentów strategicznych na poziomie kraju, tj. Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR) oraz Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR) można określić następującą listę wyzwań zewnętrznych, obejmujących zarówno trendy globalne, jak i obrany model rozwoju państwa:

1. **Starzenie się społeczeństw** – w największym stopniu dotykające Europę, ale również Amerykę północną, częściowo też Azję. Oznaczać to będzie presję na rozwój technologii i ekonomii starzejącego się społeczeństwa, ale również silniejszą pozycję konkurencyjną kontynentów i krajów relatywnie młodych (Ameryka Południowa, Afryka);
2. **Migracje** – konieczne jest rozpatrywanie migracji zarówno w kontekście uchodźców politycznych (np. Syryjczycy), migracji ekonomicznej (np. Ukraińcy), ale i potencjalnej migracji klimatycznej. Ten ostatni rodzaj migracji powinien być rozpatrywany w dłuższej perspektywie czasu, szczególnie jako migracja masowa;
3. **Innowacyjność i postęp technologiczny** – skutkujący wieloma rozwiązaniami wpływającymi na jakość życia, ale również powodującymi coraz bardziej realne zmiany na rynkach pracy. Robotyzacja spowoduje z jednej strony zanik popytu na pracę ludzką w licznych zawodach, z drugiej zaś otwarcie możliwości dla powstawania nowych profesji. Istotne jest, że innowacyjność wciąż jest zaliczana do kluczowych czynników rozwoju terytoriów, w tym miast;
4. **Silna konkurencja globalna** – wzrost znaczenia gospodarczego Chin oraz pojawiające się elementy walki o przywództwo technologiczne i gospodarcze między dotychczasowymi liderami (USA, UE) a krajami aspirującymi do przejęcia kluczowej roli w kreowaniu modeli rozwoju (głównie Chiny, ale również inne kraje azjatyckie, w tym Rosja) będą zwiększały konkurencję gospodarczą;
5. **Spowolnienie rozwoju gospodarki światowej** – powiązania gospodarek krajów UE są bardzo silne zarówno wewnątrz UE, jak i w relacjach zewnętrznych. Wymiana handlowa, jak i bezpośrednie inwestycje zagraniczne obrazują współzależności między sytuacją w Polsce, a tym, co dzieje się w gospodarce światowej. Od kilku lat zwraca się uwagę na fakt, że gospodarka światowa spowalnia i prognozowany jest dalszy proces zmniejszania dynamiki wzrostu, szczególnie w krajach UE;
6. **Zaburzenia funkcjonowania UE** – nie tylko Brexit jest czynnikiem, który będzie silnie wpływał na sytuację Polski, ale również obierane kierunki reakcji na zmieniające się uwarunkowania rozwoju krajów Unii Europejskiej. Projekty zmian rozłożenia akcentów w budżecie UE pokazują, że

zagrożone jest dotychczasowe obfite finansowanie kierunków, które były istotne z punktu widzenia kraju nadrabiające wieloletnie zaległości infrastrukturalne, co dotyczy również obszarów takich, jak MOF Olsztyna i przeniesienie ich na inne problemy, z którymi borykają się pozostali członkowie wspólnoty (migracja, bezpieczeństwo granic);

7. **Zmiany klimatyczne** – ten czynnik wywołuje ożywioną dyskusję medialną, ale przede wszystkim powoduje ukierunkowanie polityk wielu krajów na redukcję wpływu człowieka na klimat i środowisko przyrodnicze. To oznacza, że zarówno w wymiarze konkurencji, jak i podziału środków np. budżetu UE, istotnym zagadnieniem będzie rozwój technologii „prośrodowiskowych” oraz minimalizowanie niekorzystnego wpływu człowieka na środowisko przyrodnicze (np. gospodarka oparta na węglu);
8. **Polityki rozwoju ukierunkowane na ośrodki wzrostu** – pomimo deklarowanych zmian w rozłożeniu akcentów polityki rozwoju w Polsce, skutkujących koncentracją uwagi rządu RP na obszarach podlegających marginalizacji społeczno-gospodarczej oraz miastach średniej wielkości tracących funkcje społeczno-gospodarcze, znacząca część polityk sektorowych będzie ukierunkowana na te ośrodki, które będą w stanie implementować rozwiązania planowane przez rząd (np. polityka edukacyjna, innowacyjna);
9. **Rozwój funkcji metropolitalnych dużych ośrodków miejskich** – ten proces w zasadzie zachodzi ciągle, i doświadczają go wszystkie duże i średnie miasta. Zatem istotny jest nie tylko fakt umieszczenia takich funkcji w strategiach regionalnych, ale również to, że wszystkie metropolie i miasta aspirujące do tego poziomu, są w stanie konkurowania o czynniki rozwoju;
10. **Oddolne ruchy społeczne** – ten trend skutkuje coraz częstszym włączaniem przedstawicieli społeczności lokalnych i regionalnych w procesy zarządzania publicznego. Faktem staje się poczwórna helisa, czyli dotychczasowa współpraca sektora biznesu, administracji i nauki wzbogacona o społeczności lokalne. Przejawem tego trendu jest nie tylko budżet obywatelski, ale również wzmocniona rola uspołeczniania procesów sterowanych przez administrację publiczną, w tym tworzenie dokumentów programowych i strategicznych.

2.2. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR) będąca średniookresową strategią rządu stanowi punkt odniesienia zarówno dla innych strategii rządowych (horyzontalnych), jak i dla strategii samorządowych województw. Strategie te muszą wskazać analizę ich spójności z SOR, co oznacza, że – przynajmniej w założeniach – SOR powinien być wdrażany przez różne strategie i programy realizowane na poziomie rządowym i samorządowym.

Ze względu na fakt, iż SOR był przedmiotem licznych analiz i ocen eksperckich, w tej części koncentrujemy się na wskazaniu u kluczowych wniosków, które warto brać pod uwagę kształtując proces aktualizacji Strategii rozwoju MOF Olsztyna:

1. SOR promowany jest jako dokument nowej generacji prezentujący odmienną filozofię rozwoju. Ukierunkowany jest (w warstwie deklaratywnej) na regiony wymagające wsparcia (Polska Wschodnia), obszary peryferyjne i podlegające marginalizacji. Przeciwstawia pojęcie „rozwoju

odpowiedzialnego” dotychczasowemu modelowi polaryzacyjno-dyfuzyjnemu. **Oznacza to, że w polityce rządu mogą być preferowane działania omijające aglomeracje i ich obszary funkcjonalne**, co jednak będzie musiało się zderzyć z polityką UE ukierunkowaną na szeroko rozumianą innowacyjność;

2. Spośród czterech typów obszarów strategicznej interwencji, jakimi są: (1) miasta średniej wielkości tracące funkcje społeczno-gospodarcze, (2) obszary zagrożone trwałą marginalizacją; (3) Śląsk i (4) Polska Wschodnia tylko ten ostatni może dotyczyć MOF Olsztyna. Działania, jakie są planowane do realizacji do 2030 roku są na pewno interesujące z punktu widzenia MOF Olsztyna, choć może nie z punktu widzenia każdej gminy w tym obszarze, np. **rozwój innowacyjnej przedsiębiorczości (wsparcie dla IOB, przedsiębiorców i jst); inwestycje w drogi i kolej; rozwój komunikacji miejskiej w stolicach województw**. Zagrożeniem dla realizacji polityki rozwoju w MOF Olsztyna są zapisy mówiące, iż po 2020 roku zostanie opracowany Program 2020+ obejmujący obszary zmarginalizowane w kraju, co w skrajnie negatywnym scenariuszu mogłoby się odbyć kosztem programu Polska Wschodnia;
3. SOR operuje w istocie starymi trzema celami, którym podporządkowane były polityki kolejnych rządów, starających się zmaksymalizować pomoc zewnętrzną. Te cele, to: konkurencyjność, spójność i efektywność. **Można zatem przyjąć, że część działań rządu będzie ukierunkowana na duże ośrodki aglomeracyjne, ponieważ to w nich ulokowane są główne czynniki decydujące o konkurencyjności kraju. Takim ośrodkiem jest również MOF Olsztyna;**
4. W SOR sformułowano kierunek interwencji „Aktywne gospodarczo i przyjazne mieszkańcom miasta”, który zawiera syntezę podejścia polityki rządu do ośrodków miejskich. W kierunku tym wyróżniono odrębne zagadnienia dotyczące (1) warunków rozwojowych miast oraz (2) pełniejszego wykorzystania potencjału polskich aglomeracji. W obu przypadkach wskazane działania mogą wspomóc MOF Olsztyn. **Szczególnie ważna dla rozwoju MOF Olsztyna wydaje się deklaracja utrzymania instrumentu ZIT** (określony w SOR jako projekt strategiczny zintegrowane inwestycje terytorialne PLUS);
5. W części dokumentu poświęconej równoważeniu rozwoju, czyli tu, gdzie znajdują się działania ukierunkowane na Polskę Wschodnią, SOR podejmuje również zagadnienia konkurencyjności regionów słabiej rozwiniętych. Istotne jest, że dostrzegana jest rola innowacji oraz inteligentnych specjalizacji, które powinny być sposobem osiągania postępu w rozwoju. W MOF Olsztyna, to właśnie stolica województwa, jako ośrodek akademicki, badawczy i miejsce funkcjonowania licznych podmiotów tworzących inteligentną specjalizację województwa warmińsko-mazurskiego, powinna pełnić ważną rolę (w skali całej Polski Wschodniej) jako ośrodek wsparcia i korzystnego środowiska dla rozwoju podmiotów tworzących IS regionalnych, jak i krajowych.

2.3. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego

Ta strategia (zaliczana do dziewięciu rządowych strategii o charakterze horyzontalnym) w bezpośredni sposób odwołuje się do zapisów SOR (w tym podejmuje w ramach realizacji projekty strategiczne

zaproponowane w strategii średniookresowej). W swoim podtytule: *Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony* wyraźnie nawiązuje do „nowej” filozofii polityki rozwoju.

KSRR 2030 utrzymuje podział celów strategicznych na ten dotyczący spójności (Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym), dotyczący konkurencyjności (Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych) oraz efektywności zarządzania (Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie).

W kontekście szans rozwojowych MOF Olsztyna należy wskazać następujące fragmenty KSRR:

- ✓ **dokument zawiera deklarację wspierania wszystkich miast**, od aglomeracji po najmniejsze ośrodki **wspólnie z ich obszarami funkcjonalnymi**, przy czym specjalne podejście stosowane jest do miast średniej wielkości tracących funkcje społeczno-gospodarcze, z grona których Olsztyn jest wyłączony, jako stolica województwa;
- ✓ w celu strategicznym 1 (spójność) polityka rządu koncentruje się w zasadzie wyłącznie na miastach średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze, choć **wsparciem ma być objęty cały obszar Polski Wschodniej**. W tym przypadku rząd planuje realizować działania z zakresu: podnoszenia atrakcyjności inwestycyjnej; wzmacniania konkurencyjności; poprawy dostępności transportowej; kapitału społecznego; promocji postaw przedsiębiorczych/aktywizacji ekonomicznej.
- ✓ w celu strategicznym 2 (konkurencyjność) **wskazuje się działania przypisane miastom różnej wielkości** (w domyśle również ośrodkom wojewódzkim). Są to następujące działania (KSRR, s. 91): kształcenie ustawiczne i zawodowe; współpraca uczelni z otoczeniem lokalnym; szersze uczestnictwo miast w międzynarodowych inicjatywach tworzenie powiązań sieciowych; zintegrowany system transportu publicznego; zaawansowane technologicznie i innowacyjne rozwiązania w zarządzaniu miastem (smart city); podnoszenia jakości przestrzeni w miastach; poprawa jakości środowiska naturalnego w miastach; **współpraca miast z otaczającymi gminami w zakresie rozwiązań funkcjonalnych (m.in. poprzez ZIT)**;
- ✓ w celu strategicznym 3 (sprawność) z szerokiej palety działań przewidzianych dla miast i obszarów wiejskich **w zasadzie każde może być realizowane w Olsztynie lub we współpracy Olsztyna z gminami sąsiadującymi**: wspomaganie rozwoju powiązań funkcjonalnych; inicjowanie i animowanie współpracy i partnerstw pomiędzy miastami oraz wewnątrz miejskich obszarów funkcjonalnych; inicjowanie partnerstw miejsko-wiejskich w zakresie świadczenia usług publicznych i rozwoju gospodarczo-społecznego; szersze uczestnictwo miast w międzynarodowych inicjatywach; budowa kapitału społecznego poprzez sieci współpracy; wsparcie zdolności do planowania strategicznego, przestrzennego, finansowego; doskonalenie funkcjonowania instytucji publicznych (m.in. w zakresie stosowania zamówień publicznych, innowacyjności, współpracy z interesariuszami); wzmocnienie roli ośrodków wzrostu w dostarczaniu usług publicznych wysokiej jakości; upowszechnienie rozwiązań innowacyjnych w sposobie świadczenia usług publicznych, w tym deinstytucjonalizacja usług opiekuńczych.

2.4. Strategia Warmińsko-Mazurskie 2030

Warmińsko-Mazurskie 2030, to dokument strategiczny będący wciąż (grudzień 2019) w fazie projektu, ale już po konsultacjach społecznych. Strategia rozwoju województwa jest kluczowym dokumentem warunkującym kształt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Dlatego jego zapisy są istotne dla wszystkich samorządów lokalnych w regionie.

MOF Olsztyna zajmuje szczególne miejsce w Strategii Warmińsko-Mazurskie 2030. Z punktu widzenia aktualizacji Strategii MOF Olsztyna uwagę należy zwrócić na następujące części strategii wojewódzkiej:

1. Obszary Strategicznej Interwencji – to części województwa wyróżnione w celu wywołania określonych skutków dzięki instrumentom polityki rozwoju w województwie. Aglomeracja olsztyńska zaliczona została do dwóch takich obszarów: OSI Tygrys warmińsko-mazurski oraz **OSI MOF Olsztyna**. W obu przypadkach oczekiwane będą konkretne efekty realizacji Strategii (Tabela 2; Tabela 3), jednak kluczowe jest, że **Miejski Obszar Funkcjonalny Olsztyna, jako główny ośrodek wojewódzki ma być wzmacniany, by rozwijał swoje funkcje regionotwórcze.**

Tabela 2. Cele strategiczne Strategii rozwoju województwa i oczekiwane efekty w OSI Tygrys warmińsko-mazurski – perspektywa 2030

Cel strategiczny	Oczekiwane efekty interwencji	Oczekiwana zmiana przestrzenna
Kompetencje przyszłości	Rdzeń kompetencyjny regionu (3 główne ośrodki miejskie województwa) Wzmocnienie kompetencyjne organizacji oddziałujących na cały region	Zapobieganie wymywaniu mieszkańców z województwa
Inteligentna produktywność	Rozwój inteligentnych specjalizacji Przygotowanie najlepszych terenów inwestycyjnych	Wzrost powiązań funkcjonalnych na linii Ostróda – Iława Rozszerzanie oddziaływania na obszary sąsiednie
Kreatywna aktywność	Współpraca sieciowa na arenie krajowej i międzynarodowej	
Mocne fundamenty	Realizacja inwestycji infrastrukturalnych, głównie we wschodniej części	Spójność terytorialna regionu

Źródło: Warmińsko-Mazurskie 2030 – Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego (projekt), s. 59

Tabela 3. Cele strategiczne Strategii rozwoju województwa i oczekiwane efekty w OSI MOF Olsztyna – perspektywa 2030

Cel strategiczny	Oczekiwane efekty interwencji	Oczekiwana zmiana przestrzenna
Kompetencje przyszłości	Wzmocnione funkcje metropolitalne Olsztyna Silna pozycja we wdrażaniu przemysłu 4.0 Bardzo dobrze rozwinięte funkcje ośrodka akademickiego Liczne projekty współpracy sieciowej	Regionalne funkcje edukacyjne i wzmacniania zasobów pracy Zapobieganie emigracji mieszkańców z województwa poprzez konkurencyjną ofertę edukacyjną
Inteligentna produktywność	Silnie rozwinięte inteligentne specjalizacje (biznes, nauka i otoczenie biznesu) Wysoka atrakcyjność zamieszkania w skali krajowej (praca, edukacja, możliwości wypoczynkowe)	Rozwój powiązań funkcjonalnych w ramach MOF i z pozostałymi gminami powiatu olsztyńskiego

		Zapobieganie emigracji mieszkańców z województwa poprzez konkurencyjną ofertę pracy
Kreatywna aktywność	Projekty społeczne w ramach np. ZIT będące inspiracją dla całego regionu Współpraca sieciowa na arenie krajowej i międzynarodowej	Zacieśnianie współpracy w ramach MOF Rozwój powiązań funkcjonalnych w ramach MOF i z pozostałymi gminami powiatu olsztyńskiego
Mocne fundamenty	Olsztyn jako węzeł komunikacyjny o znaczeniu regionalnym Nowoczesna aglomeracyjna komunikacja publiczna	Wzrost wewnętrznej spójności komunikacyjnej MOF Poprawa połączeń z portem lotniczym Olsztyn-Mazury

Źródło: Warmińsko-Mazurskie 2030 – Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego (projekt), s. 60

2. Cele strategiczne, które sformułowano następująco: (1) Kompetencje przyszłości; (2) Inteligentna produktywność; (3) Kreatywna aktywność; (4) Mocne fundamenty, ukierunkowują rozwój województwa w oparciu o zasoby, które oferuje regionowi właśnie aglomeracja Olsztyna (potencjał edukacji i szkolnictwa, potencjał dla rozwoju innowacji i inteligentnych specjalizacji).

2.5. Kierunki polityki przestrzennej województwa

Miejski Obszar Funkcjonalny Olsztyna określony jest w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego (PZPW WM) jako Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego. Plan określa następujący cel główny polityki przestrzennej:

Ład przestrzenny i zrównoważony rozwój jako podstawa kształtowania polityki przestrzennej województwa.

Cel główny ma być realizowany przez sześć celów szczegółowych polityki przestrzennej (s. 122):

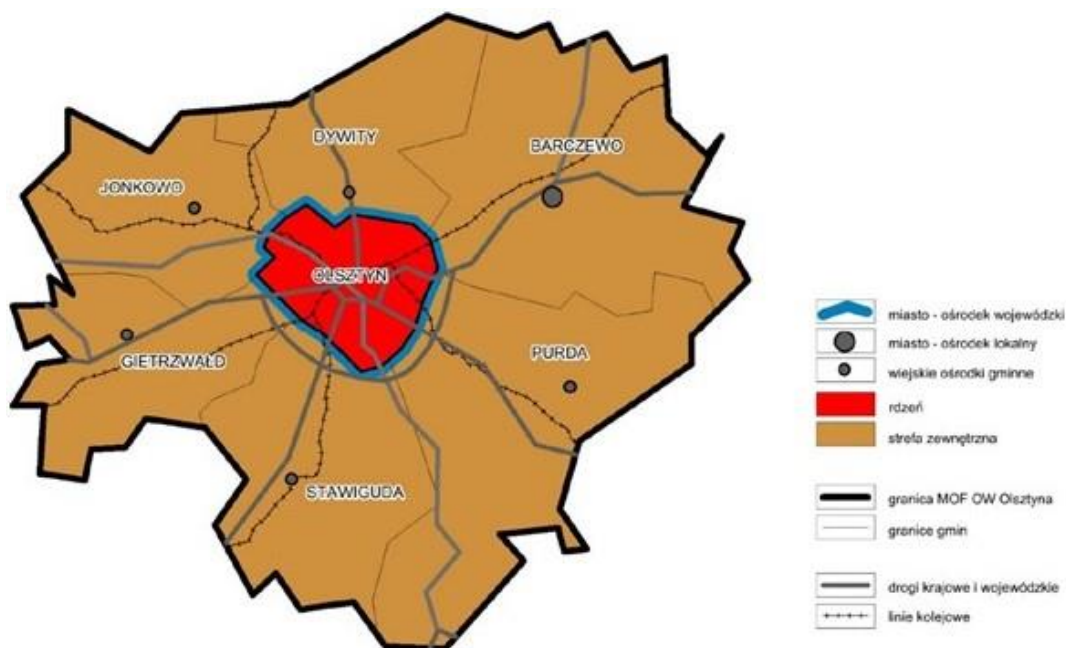
1. Dążenie w gospodarowaniu przestrzenią do uporządkowania i harmonii pomiędzy różnymi elementami i funkcjami tej przestrzeni dla ochrony ładu przestrzennego, jako niezbędnego wyznacznika równoważenia rozwoju.
2. Podwyższenie konkurencyjności regionu, w szczególności poprzez podnoszenie innowacyjności i atrakcyjności jego głównych ośrodków miejskich.
3. Poprawa jakości wewnętrznej regionu poprzez promowanie integracji funkcjonalnej i tworzenie warunków dla wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, z wykorzystaniem potencjałów wewnętrznych.
4. Poprawa dostępności terytorialnej regionu w relacjach zewnętrznych i wewnętrznych poprzez rozwijanie systemów infrastruktury technicznej, w tym infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.
5. Zachowanie i odtwarzanie wysokiej jakości struktur przyrodniczo-kulturowych i krajobrazowych regionu oraz zrównoważone korzystanie z zasobów środowiska, stanowiące istotny element polityki rozwoju województwa.
6. Zwiększenie odporności przestrzeni województwa na zagrożenia naturalne i antropogeniczne oraz utratę bezpieczeństwa energetycznego, a także uwzględnianie w polityce przestrzennej regionu potrzeb obronnych państwa”.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa określa również kierunki zagospodarowania przestrzennego, dzięki którym będą realizowane cele szczegółowe. Plan wyznacza osiem kierunków:

1. Ład przestrzenny;
2. Sieć osadnicza;
3. Środowisko przyrodnicze i kulturowe;
4. Infrastruktura społeczna;
5. Sfera gospodarcza;
6. Infrastruktura komunikacyjna;
7. Infrastruktura techniczna;
8. Obronność i bezpieczeństwo Państwa.

W PZPW WM odrębny rozdział stanowi Plan zagospodarowania przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego Olsztyna. MOF Olsztyna tworzą gminy: Olsztyn, Barczewo, Dywity, Giętrzwald, Jonkowo, Purda i Stawiguda (Rysunek 1).

Rysunek 1. Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego Olsztyna

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, s. 164.

Dla całego MOF przyjęto cztery cele polityki przestrzennej: (1) Wzmacnianie pozycji Olsztyna; (2) Budowanie powiązań zewnętrznych; (3) Rozwój funkcji metropolitalnych oraz (4) Integracja obszaru. Wyznaczono również osiem kierunków polityki przestrzennej:

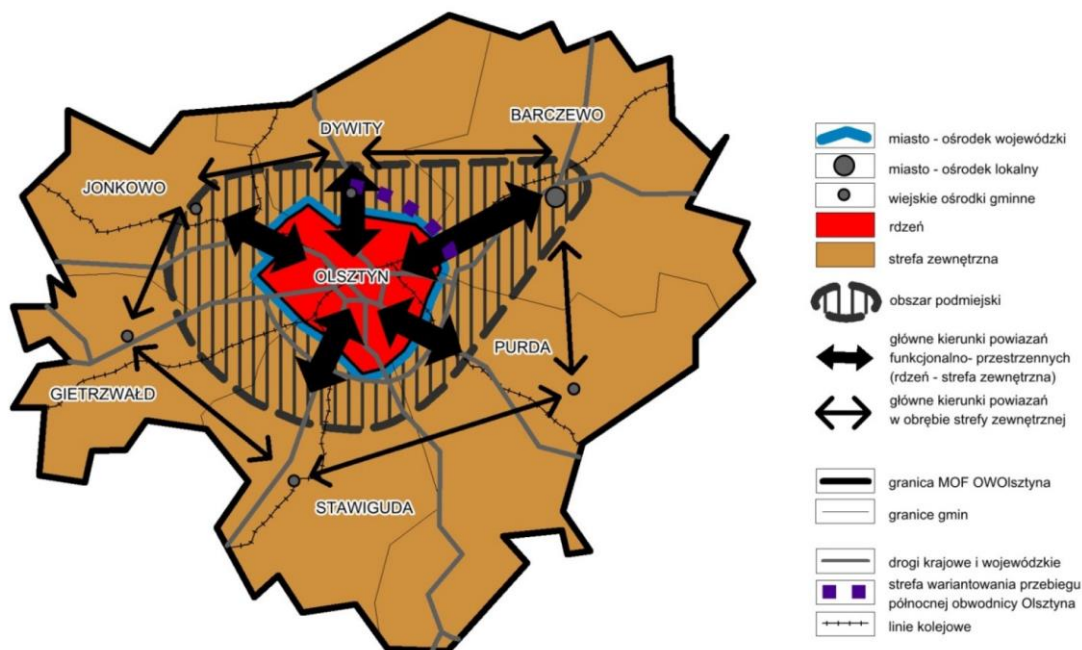
1. Wzrost atrakcyjności i konkurencyjności oraz budowanie silnej pozycji MOF OW Olsztyna w krajowej i europejskiej sieci osadniczej;
2. Współpraca jednostek samorządu terytorialnego na rzecz integracji i spójności terytorialnej obszaru;
3. Kształtowanie i wzmacnianie zrównoważonej struktury sieci osadniczej oraz rozwój ośrodków osadniczych;
4. Ochrona zasobów przyrodniczych i krajobrazu kulturowego;
5. Zwiększenie dostępności oraz podnoszenie jakości usług publicznych;
6. Rozwój gospodarczy i wzrost konkurencyjności;
7. Tworzenie warunków do rekreacji i rozwoju turystyki;
8. Rozwój infrastruktury komunikacyjnej i transportu publicznego.

Kluczowe założenia realizacji kierunków polityki przestrzennej zostały zawarte również w Strategii Warmińsko-Mazurskie 2030 w części opisującej oczekiwaną zmianę przestrzenną w ramach OSI MOF Olsztyna (omówiono w punkcie 2.4.). Poniżej zwracamy uwagę na dwa istotne zagadnienia dotyczące rozwoju przestrzennego miasta.

Pierwszym z nich jest **rozwój powiązań funkcjonalno-przestrzennych MOF**. PZPW wskazuje na silne powiązania funkcjonalne między rdzeniem MOF, czyli Olsztynem i najbliższą strefą sąsiadującą z miastem, stanowiącą obszar podmiejski (Rysunek 2). Dane na temat dojazdów do pracy wyraźnie

wskazują na kluczową rolę dobrze zorganizowanego „aglomeracyjnego” transportu zbiorowego w kontekście jakości życia mieszkańców (Rysunek 3).

Rysunek 2. Docelowy schemat powiązań funkcjonalno-przestrzennych

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, s. 197.

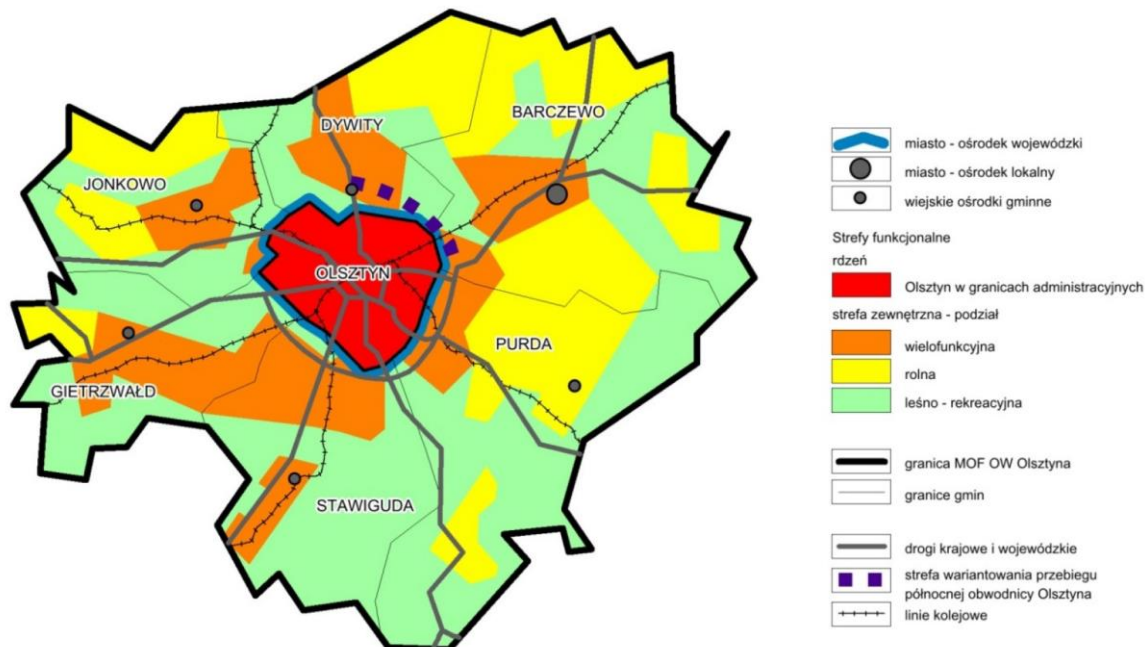
Rysunek 3. Propozycja sieci połączeń komunikacyjnych

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, s. 186. za: Plan Mobilności Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Olsztyna na lata 2016-2025 na podstawie Strategii rozwoju publicznego transportu zbiorowego w Olsztynie do 2027 r..

Możliwości rozwoju MOF Olsztyna widoczne są w zróżnicowanej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, oferującej zarówno obszary gmin o charakterze wielofunkcyjnym (często zabudowa mieszkaniowa) lub leśno-rekreacyjnym, jak i tereny rolnicze (Rysunek 4).

Rysunek 4. Model układu funkcjonalno-przestrzennego

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, s. 196.

Drugim zagadnieniem, które powinno być podjęte w trakcie prac nad aktualizacją Strategii MOF Olsztyna jest dynamiczny rozwój sieci osadniczej, która związana jest z suburbanizacją. PZPW WM wskazuje na charakterystyczny dla wielu dużych miast problem, który w przypadku Olsztyna i jego najbliższego otoczenia opisany jest następująco (s. 193):

„W strefie stykowej miasta i terenów wiejskich charakterystyczna jest kontynuacja funkcji i zagospodarowania, dotyczy to zabudowy mieszkaniowej od strony zachodniej i południowej. Szczególnym przypadkiem są tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej na południu (osiedle Jaroty – miejscowości Bartąg, Jaroty). Tereny istniejące oraz przeznaczone pod zabudowę zarówno jedno-, jak i wielorodzinną „ściśle przylegają” do zabudowy miejskiej tworząc integralną całość. Koncentracja i intensywność zabudowy wielorodzinnej (w tym powyżej 6 kondygnacji) w sąsiedztwie południowych granic miasta, jest tak samo wysoka jak w Olsztynie. Intensywne zagospodarowanie obszarów podmiejskich generuje dodatkowe koszty i wprowadza zmiany w przestrzeni poprzez rozwój infrastruktury komunikacyjnej, społecznej i technicznej oraz konieczność uzbrojenia terenu”.

i dalej (s. 194):

„Presja urbanistyczna koncentruje się na terenach podmiejskich i na obszarach przylegających do granic miasta. Pomimo tego rozwój nowych przestrzeni mieszkaniowych nie sprzyja kształtowaniu ładu przestrzennego, harmonijnego krajobrazu czy ochronie środowiska. Powoduje przekształcenia morfologiczne wsi, generując dodatkowe koszty ekonomiczne, środowiskowe i społeczne. Tym bardziej, że dostępność do terenów otwartych, w tym o szczególnych walorach przyrodniczych (co

wpływa na atrakcyjność zamieszkania), jest nieporównywalnie większa niż w innych ośrodkach. Suburbanizacja jest „wypadkową niewłaściwego planowania przestrzennego, dążenia gmin podmiejskich do ściągania jak największej liczby mieszkańców oraz ulegania presji właścicieli nieruchomości”¹.

¹ Cytat za PZPW WM z: Guzik R. i inni, 2016, „Dostępność, relacje i powiązania przestrzenne w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Olsztyna”, Kraków.

3. Uwarunkowania wewnętrzne rozwoju MOF

3.1. Gospodarka

3.1.1. Rynek pracy i przedsiębiorczość

Gospodarka MOF-u jest nierozdzielnie związana z Olsztynem, który jako silny ośrodek gospodarczy napędza rynek pracy i rozwój przedsiębiorczości także w gminach sąsiednich. Z analiz strategii lokalnych gmin MOF wynika, że najważniejszym ich potencjałem jest potencjał produkcyjny, wynikający z **dostępnych terenów inwestycyjnych** oraz **relatywnie niskich kosztów funkcjonowania biznesu**. Sama **bliskość Olsztyna** jest także znaczącą przewagą konkurencyjną gmin. W analizach SWOT strategii lokalnych zwracano także uwagę na prowadzone przez samorządy działania na rzecz **wzmacniania dobrego klimatu przedsiębiorczości** oraz duże pokłady **zasobów ludzkich**.

Poziom przedsiębiorczości w gminach MOF (w tym także samym Olsztynie) określono w dokumentach strategicznych jako **niski**. Rynek pracy aglomeracji **postrzegany jest negatywnie** – jako płytki, o niekorzystnej strukturze branżowej. W analizach SWOT wyróżniono także powiązane z sytuacją na rynku pracy **niskie dochody mieszkańców**. W gminach zidentyfikowano także niewystarczające przygotowanie do **pozyskiwania inwestorów** szczególnie w zakresie **działań promocyjnych i marketingowych**. Sytuacji w obszarze gospodarki nie sprzyja pogłębiające się **zróżnicowanie poziomu rozwoju gmin** (w tym ich sytuacji finansowej), a także **rosnąca konkurencja między samorządami**.

Oceny mieszkańców MOF na temat rynku pracy i przedsiębiorczości są generalnie dość mało optymistyczne (Tabela 4). Lokalny rynek pracy jest oceniany przez większość badanych negatywnie. Znacznie więcej ocen negatywnych, niż pozytywnych otrzymuje atrakcyjność inwestycyjna gmin. Podobnie jest z ogólnymi warunkami prowadzenia działalności gospodarczej. Pomimo faktu, że również zagrożenia są wskazywane znacznie częściej, niż szanse, warto podkreślić, że wśród badanych mieszkańców jest dość liczna grupa, która widzi szanse MOF w rozwoju lokalnej przedsiębiorczości oraz wzroście atrakcyjności inwestycyjnej.

Tabela 4. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia rynku pracy i przedsiębiorczości [%]

Cechy gmin MOF – oceny pozytywne	Cechy gmin MOF oceny negatywne
✓ dostęp do nowoczesnych technologii (44,4)	✓ lokalny rynek pracy (53,0)
✓ poziom handlu, transportu i magazynowania (30,8)	✓ atrakcyjność inwestycyjna gminy (36,0)
✓ atrakcyjność inwestycyjna gminy (24,8)	✓ warunki prowadzenia działalności gospodarczej (31,5)
✓ warunki prowadzenia działalności gospodarczej (20,9)	✓ poziom handlu, transportu i magazynowania (28,2)
✓ lokalny rynek pracy (14,2)	✓ dostęp do nowoczesnych technologii (26,9)
Atuty	Słabości
✓ tereny pod działalność gospodarczą (12,6)	✓ brak inwestorów zewnętrznych (34,9)
✓ dobre warunki dla inwestorów (11,4)	✓ wysokie bezrobocie (27,5)

	✓ wykorzystanie wolnych terenów pod inwestycje (16,0) ✓ konkurencyjność usług na rynku lokalnym i regionalnym (15,2) ✓ rozwój instytucji otoczenia biznesu (14,0)
Szanse	Zagrożenia
✓ rozwój lokalnej przedsiębiorczości (30,9) ✓ atrakcyjność inwestycyjna regionu (24,9) ✓ tworzenie nowych terenów inwestycyjnych (22,8) ✓ wspieranie firm funduszami zewnętrznymi (15,0)	✓ słabe zainteresowanie inwestorów zewnętrznych (54,8) ✓ brak skoordynowanej polityki wspierania MŚP (41,6) ✓ bezrobocie w gminie i regionie (40,5)

Uwaga: w tabeli wymieniono tylko te cechy, które otrzymały więcej niż 10% wskazań.

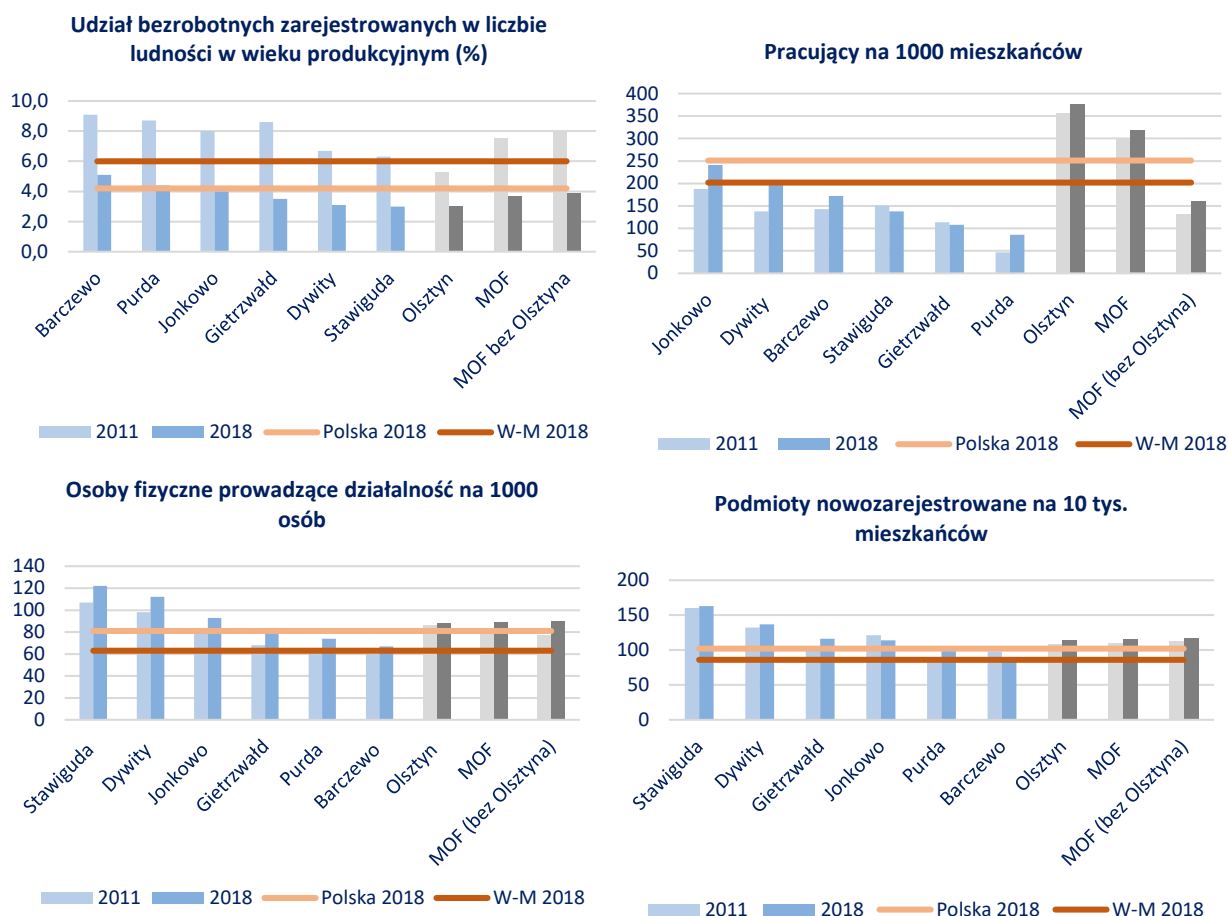
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna.

Analiza wybranych wskaźników statystycznych w zakresie rynku pracy i przedsiębiorczości MOF (Wykres 1) wskazuje na następujące fakty:

- ✓ poprawę w zakresie poziomu bezrobocia wśród osób w wieku produkcyjnym we wszystkich gminach MOF i generalnie lepszą sytuację niż w przeciętnie w województwie warmińsko-mazurskim;
- ✓ duże wewnętrzne zróżnicowanie obszaru w zakresie liczby pracujących na 1000 mieszkańców i generalnie niski poziom wskaźnika w gminach poza Olsztynem;
- ✓ wysoki poziom przedsiębiorczości mierzony liczbą osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w kilku gminach MOF (zwłaszcza Stawiguda i Dywity). Warto odnotować, że są to jednocześnie te gminy, w których najwyższe było saldo migracji wewnętrznych i potencjalny napływ ludności z Olsztyna, co może świadczyć o przenoszeniu własnej działalności gospodarczej przy zmianie miejsca zamieszkania (por. Wykres 4);
- ✓ przyrost liczby podmiotów gospodarczych we wszystkich gminach jest wyższy niż w kraju i w województwie.

Z analizy przesłanych przez gminy MOF propozycji projektów wynika, że w **obszarze rynku pracy i przedsiębiorczości** większość gmin nie planuje działań, które mogą być podjęte w ramach Strategii MOF (w perspektywie 2021-2027). Projekty takie wskazywały pojedyncze jednostki. Dotyczą one **wsparcia przedsiębiorczości i rozwoju terenów inwestycyjnych**. W omawiane zagadnienia wpisują się także projekty z zakresu **promocji gospodarczej** (wskazane przez prawie połowę gmin) oraz planowane przez większość JST działania z **zakresu edukacji** (patrz rozdz.6.2).

Wykres 1. Rynek pracy i przedsiębiorczość

* Statystyki dotyczą pracujących w podmiotach zatrudniających więcej niż 9 osób.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

3.1.2. Kluczowe sektory gospodarki

Ze względu na unikalne walory przyrodnicze w gminach MOF pożądanym jest **rozwój nieuciążliwego dla środowiska przemysłu**. W analizach SWOT strategii lokalnych szczególnie podkreślany jest potencjał do rozwoju **produkcji żywności ekologicznej i przetwórstwa rolno-spożywczego**. Branże te wpisują się w regionalną inteligentną specjalizację – żywność wysokiej jakości.

Na podstawie uzyskanych opinii mieszkańców MOF Olsztyna można sformułować wniosek, że dostrzegają oni potencjał dla rozwoju sektora turystycznego oraz różnych form aktywności związanej z działalnością rolniczą i rolno-spożywczą (Tabela 5). Oceny warunków dla rozwoju handlu, transportu i magazynowania są niemal równo rozłożone (oceny negatywne i pozytywne), a jednoznacznie słabością MOF jest w opinii mieszkańców brak zakładów przemysłowych. Duża koncentracja uwagi mieszkańców MOF na zagadnieniach związanych z produkcją żywności na pewno wynika z częściowo rolniczego charakteru gmin sąsiadujących z Olsztynem.

Tabela 5. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. sektorów gospodarki [%]

Cechy gmin MOF – oceny pozytywne	Cechy gmin MOF oceny negatywne
✓ atrakcyjność turystyczna (39,6)	✓ atrakcyjność turystyczna (28,7)
✓ poziom handlu, transportu i magazynowania (30,8)	✓ poziom handlu, transportu i magazynowania (28,2)
✓ warunki prowadzenia działalności rolniczej (17,5)	✓ warunki prowadzenia działalności rolniczej (25,2)
Atuty	Słabości
✓ warunki dla rolnictwa ekologicznego (22,5)	✓ brak zakładów przemysłowych (27,7)
✓ produkty lokalne (20,2)	✓ konkurencyjność usług na rynku lokalnym i regionalnym (15,2)
	✓ poziom innowacyjności i specjalizacji w rolnictwie (11,7)
Szanse	Zagrożenia
✓ produkcja wysokiej jakości żywności (32,0)	✓ mała opłacalność produkcji rolniczej (23,2)
✓ rozwój przemysłu rolno-spożywczego (17,9)	✓ brak rynków zbycia dla rolnictwa (20,8)

Uwaga: w tabeli wymieniono tylko te cechy, które otrzymały więcej niż 10% wskazań.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna.

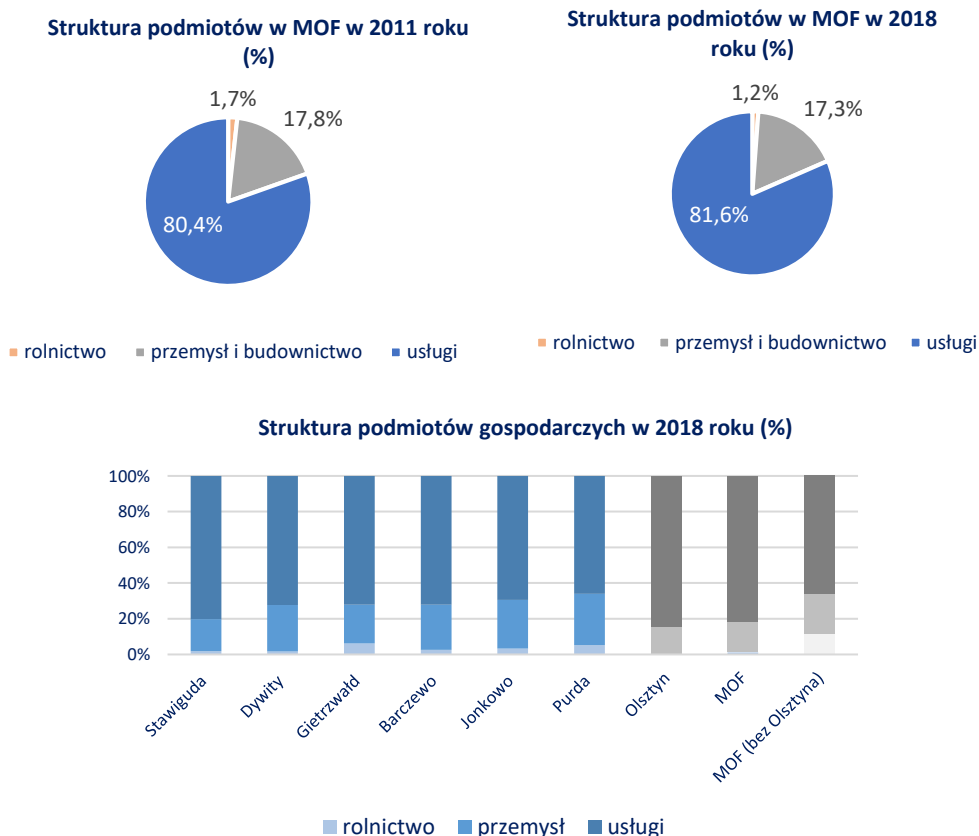
Analiza podstawowych danych² w zakresie głównych sektorów gospodarki (rolnictwo, przemysł i budownictwo, usługi) pozwala wskazać następujące fakty i zależności (Wykres 2):

- ✓ wzrost znaczenia sektora usług na rzecz przemysłu i budownictwa oraz rolnictwa generalnie w miejskim obszarze funkcjonalnym Olsztyna;
- ✓ wewnętrzne zróżnicowanie struktury sektorów gospodarki w MOF: relatywnie duże znaczenie rolnictwa w gminie Gietrzwałd i Purda oraz przemysłu i budownictwa w gminach Jonkowo i Purda. Największe znaczenie usług wystąpiło z kolei w gminach Stawiguda i Dywity, które w ostatnich latach charakteryzują się największym napływem ludności i rozwojem drobnej przedsiębiorczości (por. Wykres 1, Wykres 4).

Analiza propozycji projektów do realizacji w ramach MOF, podobnie jak w przypadku zagadnień dotyczących rynku pracy i przedsiębiorczości wskazuje na brak znaczących planów działań wpływających na konkretne sektory gospodarki. Pośrednio wpisują się w to zagadnienie działania z zakresu **wsparcia przedsiębiorców** (wskazane przez 1 gminę) oraz wskazywane przez ponad połowę gmin działania z zakresu **edukacji** (patrz rozdz. 6.2).

² Brak danych dotyczących pracujących w poszczególnych sekcjach PKD uniemożliwia bardziej szczegółową analizę w zakresie kluczowych sektorów gospodarki MOF Olsztyna.

Wykres 2. Kluczowe sektory gospodarki

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

3.1.3. Innowacyjna gospodarka

Według przeprowadzonych w strategiach lokalnych analiz SWOT, MOF jest miejscem koncentracji znaczących w skali kraju **instytucji naukowych oraz naukowo-badawczych** (głównie zlokalizowanych w Olsztynie). Rozpatrując innowacyjność gospodarki MOF należy wskazać zlokalizowane tu **instytucje otoczenia biznesu, strefy przedsiębiorczości oraz strefy gospodarcze**. Gospodarkę MOF napędza **obecność dużych inwestorów**, w tym zagranicznych. **Silna pozycja MOF w zakresie inteligentnych specjalizacji** województwa warmińsko-mazurskiego stanowi istotny czynnik **wzrostu zainteresowania kapitału zagranicznego** lokowaniem inwestycji (w sektorach wpisujących się do IS).

Aglomeracja olsztyńska, choć znacząca w innowacyjnym rozwoju gospodarczym regionu, ze względu na swoje położenie ciągle postrzegana jest negatywnie – utrzymuje się stereotyp „**ściany wschodniej**” i „**Polski B**”.

Pomimo dość dużej grupy mieszkańców oceniających negatywnie dostęp do nowoczesnych technologii (Tabela 6), zdecydowanie większa grupa jest przeciwnego zdania, a ponadto opinie na temat szans rozwoju wyraźnie wskazują, że cały MOF ma potencjał do rozwoju opartego o nowoczesne technologie związane z Internetem.

Tabela 6. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. innowacyjności gospodarki [%]

Cechy gmin MOF – oceny pozytywne	Cechy gmin MOF oceny negatywne
✓ dostęp do nowoczesnych technologii (44,4)	✓ dostęp do nowoczesnych technologii (26,9)
Atuty	Słabości
✓ brak wskazań	✓ brak wskazań
Szanse	Zagrożenia
✓ rozwój technologii związanych z Internetem (15,4)	✓ brak wskazań

Uwaga: w tabeli wymieniono tylko te cechy, które otrzymały więcej niż 10% wskazań.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna.

Analiza wybranych wskaźników dotyczących inteligentnych specjalizacji³ w MOF wskazuje na następujące potencjały obszaru:

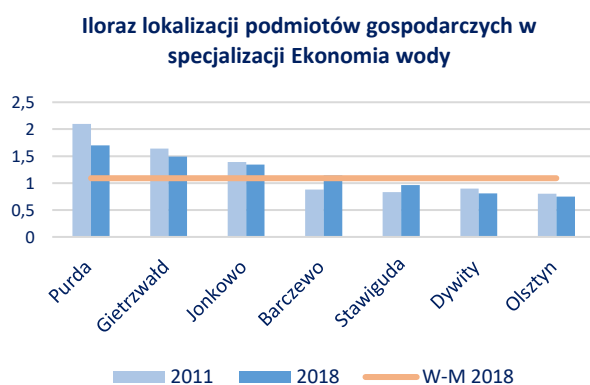
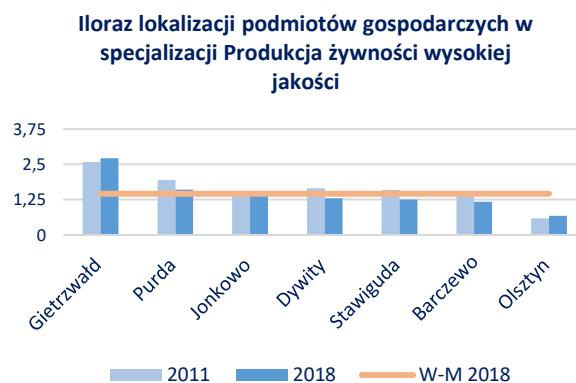
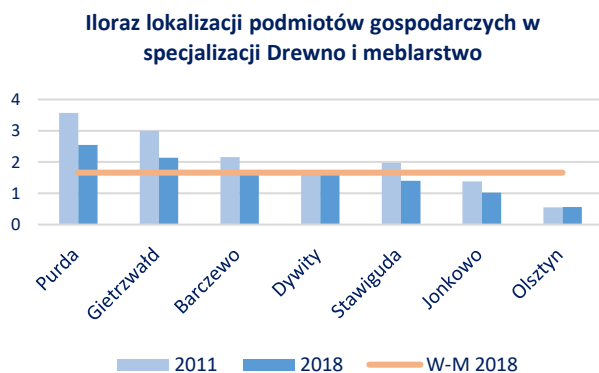
- ✓ pięć gmin (Purda, Giętrząwałd, Barczewo, Dywity, Stawiguda) wyróżnia się ilorazem lokalizacji >1,25 w specjalizacji Drewno i meblarstwo;
- ✓ gminy Giętrząwałd, Purda, Jonkowo, Dywity, Stawiguda Barczewo w 2018 roku wyróżniały się ilorazem lokalizacji >1,25 w specjalizacji Żywność wysokiej jakości;
- ✓ w gminach Purda, Giętrząwałd, Jonkowo wystąpił także wysoki współczynnik lokalizacji dla specjalizacji Ekonomia wody.

Uzyskane wyniki wskazują na potencjał wskazanych gmin w zakresie branż zaliczanych do inteligentnych specjalizacji województwa. Szczególnie warto zwrócić uwagę na wysokie współczynniki w gminie Purda i Giętrząwałd, bowiem w obu tych gminach iloraz lokalizacji jest wysoki dla wszystkich trzech specjalizacji, w każdym przypadku przekraczając wartość dla całego województwa.

Gminy MOF (w przesłanych propozycjach projektów do realizacji w ramach MOF) nie zadeklarowały znaczących planów w zakresie wspierania innowacyjnej gospodarki. Zaledwie jedna gmina wskazała plany w zakresie **współpracy z jednostkami naukowo-badawczymi**. Większość gmin zakłada natomiast **wdrażanie nowoczesnych technologii, inteligentnych rozwiązań i cyfryzacji** – projekty, które przysłużą się realizacji działań nie tylko w obszarze gospodarki, ale także w wymiarze przestrzennym i społecznym (patrz rozdz. 6.2).

³ Trzeba mieć na uwadze, że analiza ma charakter przybliżony. Do podmiotów reprezentujących inteligentne specjalizacje wybrane zostały te sekcje i działy PKD, które w największym stopniu odpowiadają charakterowi branż zaliczanych do IS, jednak szczegółowa analiza wymagałaby zejścia na znacznie niższe poziomy PKD. Dodatkowo, należy wziąć pod uwagę słabości i niepełną informację rejestru REGON. **Iloraz lokalizacji powyżej 1,25 świadczy o specjalizacji obszaru w danej branży.**

Wykres 3. Innowacyjna gospodarka

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

3.2. Społeczeństwo

Analiza uwarunkowań społecznych obejmuje następujące zagadnienia: demografia, edukacja, ochrona zdrowia, pomoc społeczna, mieszkalnictwo, bezpieczeństwo, społeczeństwo obywatelskie, społeczeństwo informacyjne, turystyka, kultura, sport i rekreacja.

3.2.1. Sytuacja demograficzna

W dokumentach strategicznych MOF wyróżniono pozytywne zjawiska demograficzne powiązane z **suburbanizacją Olsztyna**. Gminy odnotowują **napływ mieszkańców**, w tym powiększają się **zasoby mieszkańców zamożnych**. Możliwości pozyskiwania nowych mieszkańców niesie za sobą odpowiednia promocja gmin jako miejsc o **wysokiej jakości życia**. Dobrym przykładem takich działań jest miasto Barczewo, które będąc członkiem sieci miast CITTASLOW, promuje dobrą kulturę życia.

Pomimo korzystnych procesów demograficznych, MOF Olsztyna zmagą się z problemem **odpływu młodych ludzi, wykwalifikowanej kadry** oraz postępującym procesem **starzenia się społeczeństwa**. Proces suburbanizacji niesie za sobą także niekorzystne konsekwencje m.in. **brak meldunków i płacenia podatków** przez nowych mieszkańców gmin. Ponadto opisywane **zmiany demograficzne przebiegają w sposób nieharmonijny**, pomimo napływu nowych mieszkańców widoczne są w MOF **obszary depopulacji**.

Mieszkańcy MOF oceniają negatywnie sytuację demograficzną (Tabela 7). Odnosi się to do problemów związanych z emigracją, a w szczególności odpływem mieszkańców młodych i wykształconych. Jako zagrożenie są też postrzegane negatywne prognozy demograficzne. Tak negatywne postrzeganie MOF jest w części efektem oceny procesów realnych, ale również określa pole dla ew. polityki promocyjno-informacyjnej samorządów wchodzących w skład MOF Olsztyna.

Tabela 7. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. sytuacji demograficznej MOF [%]

Cechy gmin MOF – oceny pozytywne	Cechy gmin MOF oceny negatywne
✓ brak wskazań	✓ brak wskazań
Atuty	Słabości
✓ brak wskazań	✓ odpływ ludzi młodych do dużych aglomeracji (46,3)
Szanse	Zagrożenia
✓ brak wskazań	✓ odpływ wykształconej młodzieży (59,7)
	✓ emigracja mieszkańców (54,0)
	✓ złe prognozy demograficzne (30,3)

Uwaga: w tabeli wymieniono tylko te cechy, które otrzymały więcej niż 10% wskazań.

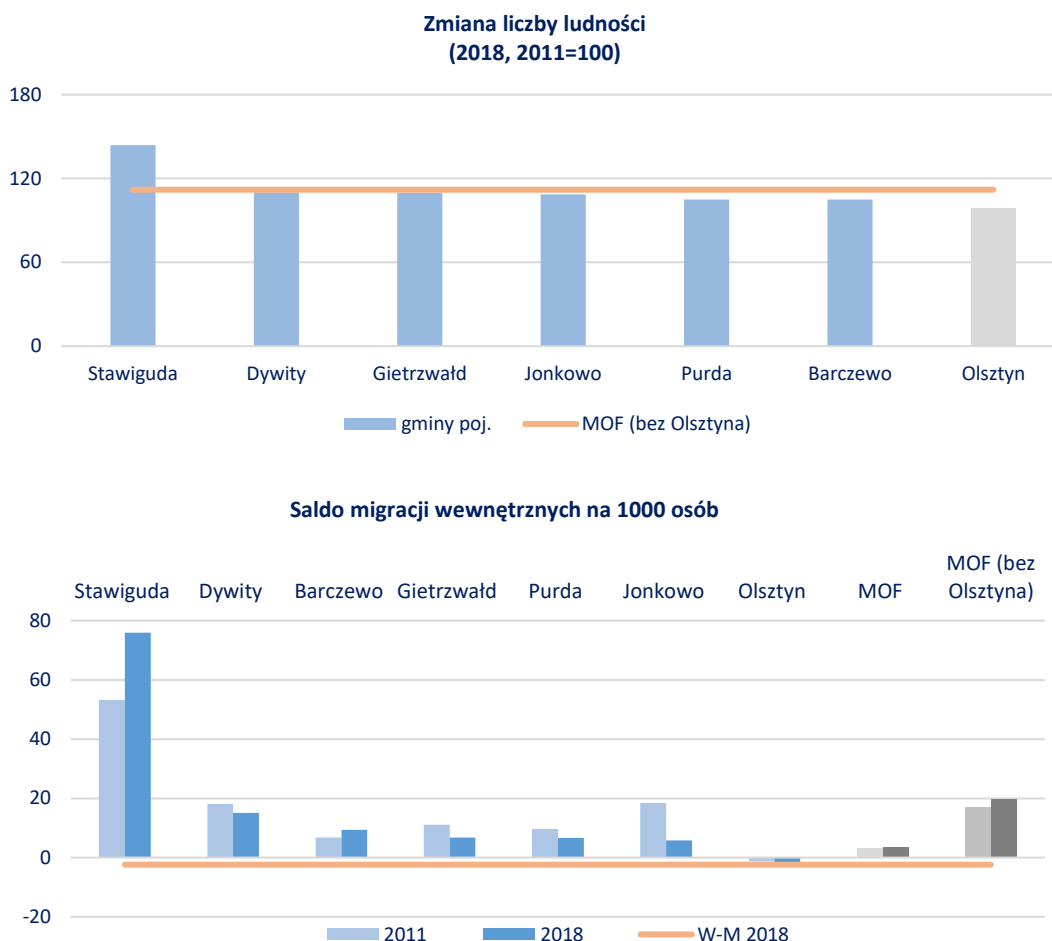
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna.

Analiza podstawowych wskaźników (Wykres 4) dotyczących sytuacji demograficznej miejskiego obszaru funkcjonalnego Olsztyna wskazuje z kolei na następujące fakty:

- ✓ napływ ludności do wszystkich gmin otaczających Olsztyn (w tym silny zwłaszcza do gminy Stawiguda), a ubytek w mieście centralnym obszaru funkcjonalnego;

- ✓ dane dotyczące zmian liczby ludności świadczą o procesie suburbanizacji.

Wykres 4. Sytuacja demograficzna

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Większość gmin MOF w perspektywie 2021-2027 planuje **szereg działań społecznych** (z zakresu edukacji, zdrowia, opieki społecznej, kultury) i **infrastrukturalnych** (dotyczących komunikacji, gospodarki komunalnej i ochrony środowiska), które przyczynić się mają do **wzrostu jakości życia**, a w konsekwencji **napływu mieszkańców**. Planowana jest także promocja MOF (wskazywana przez prawie połowę gmin). Planowane projekty rozpisane zostały w poszczególnych obszarach tematycznych (patrz rozdz. od 3.2.1 do 3.3.4).

3.2.2. Edukacja

Niewątpliwie największym potencjałem MOF jest ośrodek regionalny Olsztyn, który umożliwia **dostęp do usług edukacyjnych wyższego rzędu (funkcji akademickich)**. W gminach MOF sytuacja w obszarze edukacji jest oceniana w sposób zróżnicowany. Z jednej strony dokumenty strategiczne podnoszą **wysoki standard nauczania** (Dywity), z drugiej zaś odnotowują **niski współczynnik skolaryzacji** (Jonkowo).

Zgodnie zapisami dokumentów strategicznych gminy MOF nie posiadają **wystarczającej infrastruktury edukacyjnej**, na co wskazuje **niski odsetek dzieci objętych edukacją przedszkolną** oraz **niewystarczająca liczba miejsc w żłobkach**.

Opinie mieszkańców MOF na temat edukacji (poziom edukacji oraz liczba obiektów oświatowych) są dość wyraźnie podzielone (Tabela 8), choć w przypadku liczby obiektów oświatowych nieco przeważają oceny pozytywne nad negatywnymi. MOF jest zróżnicowany w zakresie oferty edukacyjnej. Również w kontekście adresowania instrumentów do różnych grup społecznych, warto zauważyć, że wykształcenie mieszkańców pojawia się zarówno po stronie atutów, jak i słabości.

Tabela 8. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. edukacji [%]

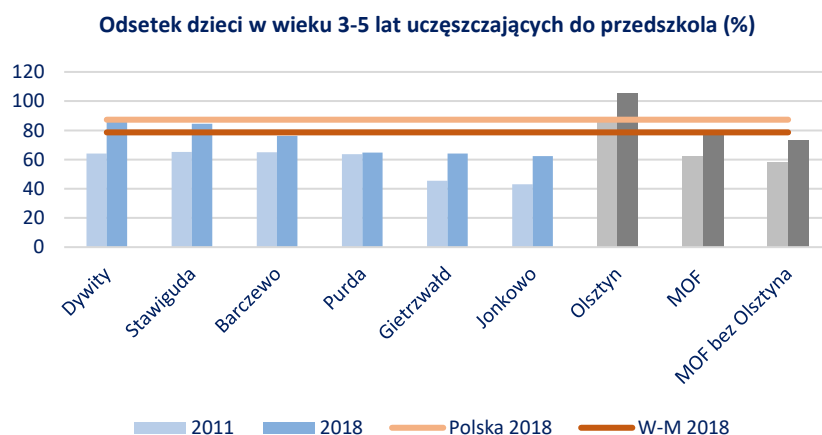
Cechy gmin MOF – oceny pozytywne		Cechy gmin MOF oceny negatywne	
✓ liczba obiektów oświatowych (36,9)		✓ poziom edukacji w gminie (28,3)	
✓ poziom edukacji w gminie (28,2)		✓ liczba obiektów oświatowych (24,6)	
Atuty		Słabości	
✓ duża liczba wykształconych mieszkańców (11,7)		✓ brak żłobków i przedszkoli (19,4)	
✓ dobra baza oświatowa (11,6)		✓ niechęć do kształcenia i zmiany kwalifikacji (10,3)	
Szanse		Zagrożenia	
✓ brak wskazań		✓ niedostateczne wykształcenie społeczeństwa (13,0)	

Uwaga: w tabeli wymieniono tylko te cechy, które otrzymały więcej niż 10% wskazań.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna.

Aktualne dane na temat opieki przedszkolnej w gminach MOF (Wykres 5) wskazują na poprawę sytuacji w zakresie dostępności miejsc w przedszkolach, choć należy zauważyć, że odsetek dzieci w wieku 3-5 lat uczęszczających do przedszkola nadal jest relatywnie niski w większości gmin otaczających Olsztyn. Za pozytywne należy uznać, że w części z nich (Dywity, Stawiguda) wartość ta obecnie przekracza średnią wojewódzką.

Wykres 5. Edukacja

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Obszar edukacji znajduje się w kręgu zainteresowań większości gmin MOF. Ponad połowa JST zadeklarowała realizację projektów (w perspektywie 2021-2027) z zakresu edukacji, w tym m.in. **rozwój systemów edukacyjnych, rozbudowa infrastruktury szkół i infrastruktury sportowej** (patrz rozdz. 6.2).

3.2.3. Zdrowie i opieka społeczna

Dostęp do **specjalistycznych usług medycznych** w całym MOF zapewnia Olsztyn, jednak zgodnie z zapisami dokumentów strategicznych dostęp do opieki zdrowotnej na **obszarach wiejskich MOF jest bardzo słaby** (w niektórych przypadkach opieka zdrowotna wskazywana jest jako największe ograniczenie gmin). Problemem jest nie tylko dostępność, ale sam **stan infrastruktury lokalnych przychodni**.

Pomoc społeczna wydaje się być zagadnieniem **mniej problematycznym**, bowiem w większości dokumentów strategicznych nie została uwzględniona jako potencjał, ale także jako słaba strona (jedynie w strategii gminy Jonkowo wyróżniono sprawnie funkcjonujący GOPS).

Istotnym zagadnieniem powiązaniem ze zdrowiem mieszkańców jest problem **zanieczyszczenia powietrza wynikający z niskiej emisji**.

Sfera rozwiązywania problemów społecznych oraz dostępu do usług i opieki zdrowotnej oceniana jest przez mieszkańców MOF w znaczącej części negatywnie (Tabela 9). Jednocześnie, z punktu widzenia planowanych działań strategicznych, ważny może być wysoki odsetek mieszkańców wiążących szanse MOF z modą na zdrowy styl życia.

Tabela 9. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. zdrowia i opieki społecznej [%]

Cechy gmin MOF – oceny pozytywne	Cechy gmin MOF oceny negatywne
✓ usługi ochrony zdrowia (24,4)	✓ rozwiązywanie problemów społecznych (46,0)
	✓ usługi ochrony zdrowia (44,8)
Atuty	Słabości
✓ brak wskazań	✓ dostęp do opieki medycznej (31,4)
Szanse	Zagrożenia
✓ moda na zdrowy styl życia (38,2)	✓ brak wskazań

Uwaga: w tabeli wymieniono tylko te cechy, które otrzymały więcej niż 10% wskazań.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna

W ramach Strategii ZIT Olsztyna realizowany jest projekt „Zdrowy i aktywny MOF”, w ramach którego przewidziane są następujące przedsięwzięcia⁴:

- ✓ świadczenie usług eliminujących dysfunkcje osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, m.in.: wsparcie pieczy zastępczej, specjalistycznego poradnictwa rodzinnego, asystenta rodziny, skierowanych do osób w rodzinach zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- ✓ lokalne działania integracyjne społeczności, sprzyjające włączeniu społecznemu (np. wspólne działanie na rzecz poprawy przestrzeni publicznej z wykorzystaniem nabytych podczas aktywizacji zawodowej kompetencji);

⁴ Źródło: www.zit.olsztyn.eu

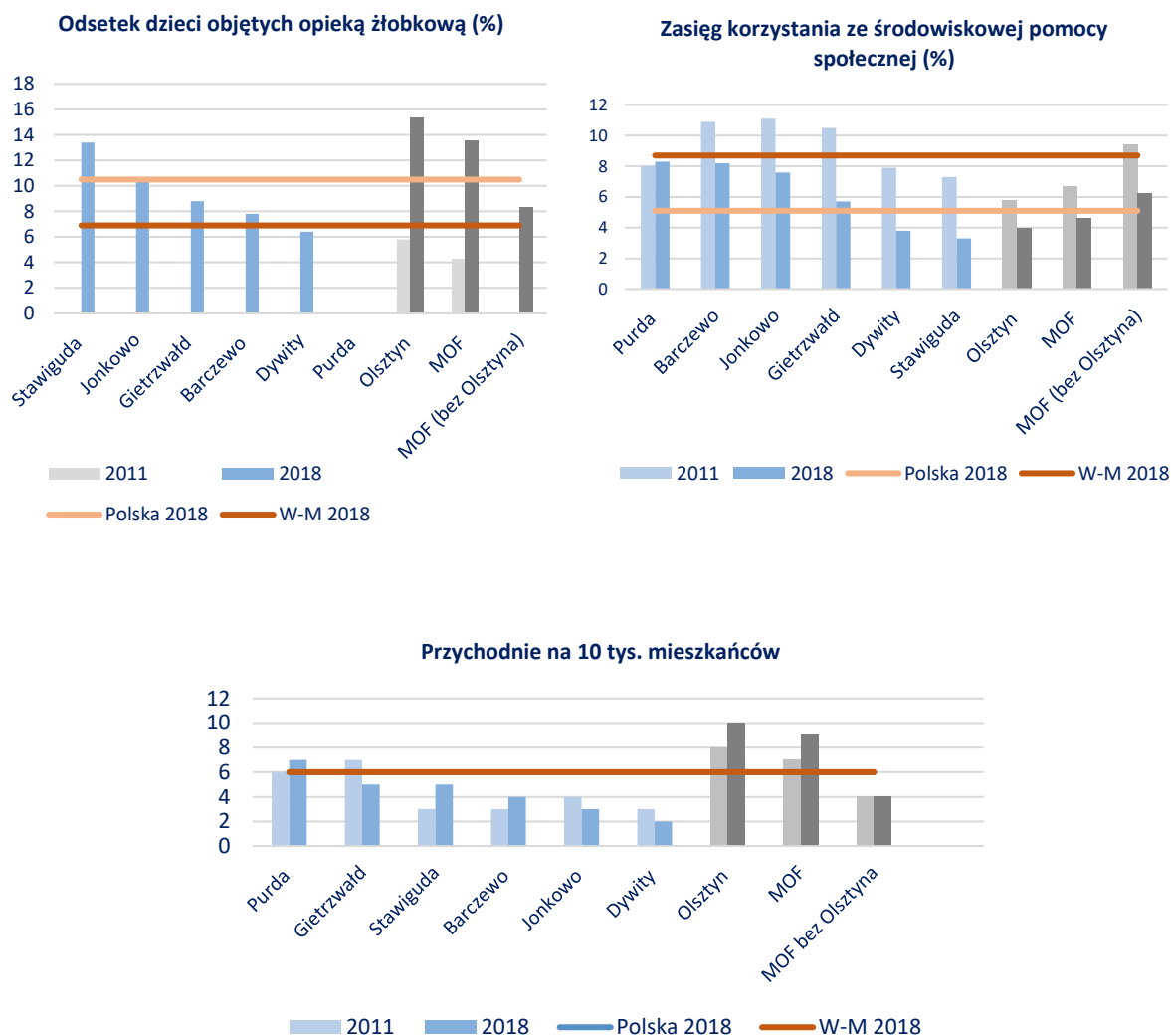
-
- ✓ wdrożenie profilaktyki raka szyjki macicy (w zakresie szczepienia dziewcząt w wieku ok. 11/14 lat celem uzupełnienia interwencji krajowej).

Drugi projekt, dotyczący omawianego obszaru, to Społeczny MOF, w ramach którego realizowane są przedsięwzięcia z zakresu aktywizacji społecznej i zawodowej osób wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji.

Analiza podstawowych danych w zakresie obszaru zdrowia i opieki społecznej (Wykres 6) wskazuje na następujące cechy MOF Olsztyna:

- ✓ znaczącą poprawę obszaru w zakresie opieki żłobkowej – w 2011 roku we wszystkich gminach poza miastem centralnym opieka żłobkowa nie była dostępna, zaś obecnie rozwija się zwłaszcza w gminie Stawiguda i Jonkowo;
- ✓ w większości gmin (za wyjątkiem gminy Purda) zmalał odsetek ludności korzystającej ze środowiskowej pomocy społecznej i warto zwrócić uwagę, że w 2018 roku we wszystkich gminach MOF był on niższy niż przeciętnie w województwie;
- ✓ w części gmin MOF wzrosła dostępność do przychodni, jednak w wielu przypadkach wciąż jest ona niższa niż średnio w województwie i w Polsce;
- ✓ powyższe dane świadczą o poprawie sytuacji w zakresie podstawowych aspektów opieki zdrowotnej i społecznej, jednocześnie wskazując na wciąż podstawowe braki w tym zakresie, o czym świadczą w większości negatywne opinie mieszkańców.

Wykres 6. Zdrowie i opieka społeczna

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

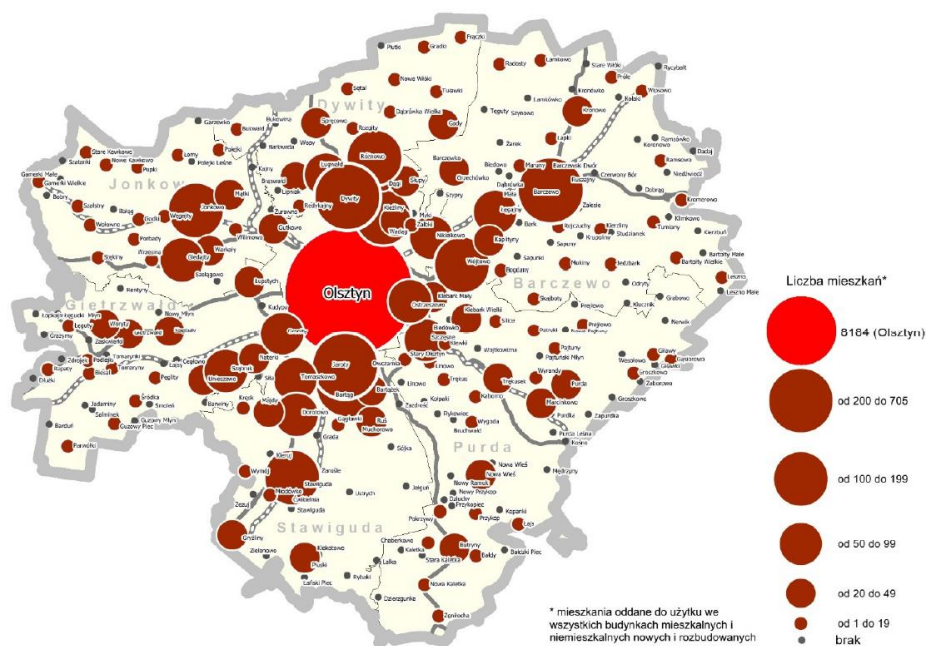
Analiza propozycji projektów do realizacji w perspektywie 2021-2027 wykazała, że większość gmin MOF Olsztyna planuje działania z zakresu opieki zdrowotnej, w tym m.in. działania dotyczące **e-zdrowia, rozwoju infrastruktury zdrowotnej oraz profilaktyki zdrowia**. Prawie połowa JST planuje także działania związane z **polityką senioralną** (patrz rozdz. 6.2).

3.2.4. Mieszkalnictwo

Zgodnie z zapisami strategii gmin należących do MOF Olsztyna, na terenie obszaru **odnotować można niski poziom zaspokojenia potrzeb mieszkańców w zakresie budownictwa komunalnego**. Problemem

jest także **niedostatek terenów przygotowanych pod budownictwo mieszkaniowe**. Rozbudowa mieszkaniowa w częściach obszaru określona została jako niekontrolowana i rozproszona z pominięciem zasad ładu przestrzennego, co wpływa także na wysokie koszty rozbudowy infrastruktury oraz stan środowiska (por. rozdz. 2.5.). Rozproszenie osadnictwa w MOF Olsztyna dostrzegane jest również w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego (Rysunek 5).

Rysunek 5. Aktywność budowlana w miejscowościach MOF Olsztyna w latach 2008-2015

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, s. 195.

Wprawdzie w badaniu opinii mieszkańców nie pojawiały się pytania o stan mieszkalnictwa (w kontekście atutów i słabości, to należy zauważyć, że 16,6% mieszkańców MOF wskazuje na rozwój budownictwa komunalnego jako oczekiwany kierunek działań władz lokalnych (Wykres 13 w załączniku).

Z kolei opinie na temat zagadnień szerzej powiązanych z warunkami zamieszkania, wyraźnie wskazują, że gminy MOF oferują znaczącej większości swoich mieszkańców odpowiednie warunki infrastruktury technicznej (Tabela 10). Jakość terenów rekreacyjnych oceniana przez ponad połowę respondentów. Mieszkańcy wskazują również inne elementy otoczenia, które należy poprawić w celu zapewnienia dobrych warunków życia (parkingi P&R; obiekty związane z kulturą). Istotnym czynnikiem, który może wpływać na warunki mieszkaniowe w MOF Olsztyna są dostrzegane przez mieszkańców migracje poza obszar MOF, szczególnie ludzi młodych i wykształconych.

Tabela 10. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. mieszkalnictwa [%]

Cechy gmin MOF – oceny pozytywne	Cechy gmin MOF oceny negatywne
✓ stan i dostęp podstawowych mediów w gminie (72,9)	✓ dostęp P&R (65,4)
	✓ poziom i liczb obiektów kultury w gminie (40,3)

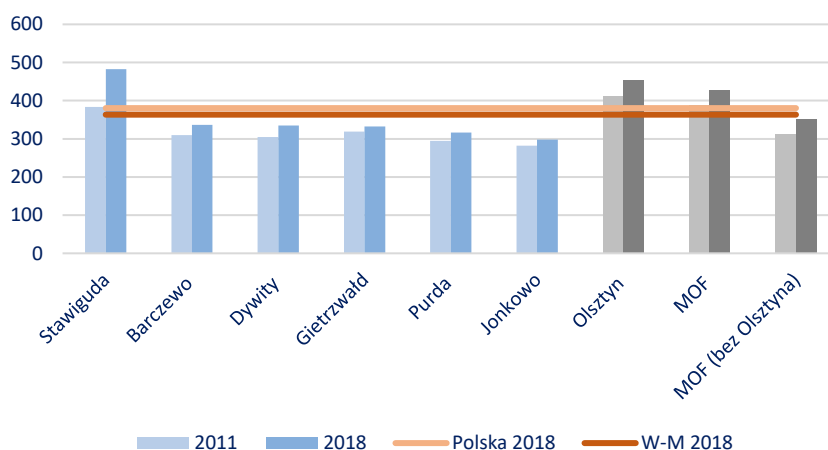
✓ jakość terenów rekreacyjnych (50,4)	✓ ład przestrzenny i estetyka gminy (27,3)
✓ ład przestrzenny i estetyka gminy (39,6)	✓ liczba obiektów oświatowych w gminie (24,6)
✓ liczba obiektów oświatowych w gminie (36,9)	✓ jakość terenów rekreacyjnych (23,8)
✓ poziom i liczba obiektów kultury w gminie (25,8)	✓ stan i dostęp podstawowych mediów w gminie (12,3)
Atuty	Słabości
✓ brak wskazań	✓ odpływ ludzi młodych, aktywnych i wykształconych do dużych aglomeracji (46,3)
	✓ brak ładu przestrzennego (38,2)
	✓ słaby dostęp do opieki medycznej (31,4)
	✓ brak żłobków i przedszkoli (19,4)
	✓ niewystarczająca infrastruktura komunalna (15,8)
Szanse	Zagrożenia
✓ brak wskazań	✓ odpływ wykształconej młodzieży (59,7)
	✓ migracja mieszkańców poza granice gminy, regionu, kraju (54,0)
	✓ złe prognozy demograficzne (30,3)
	✓ wzrost przestępczości (11,1)

Uwaga: w tabeli wymieniono tylko te cechy, które otrzymały więcej niż 10% wskazań.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna

Podstawowy wskaźnik charakteryzujący dostępność mieszkań (Wykres 7) wskazuje na poprawę sytuacji w całym miejskim obszarze funkcjonalnym Olsztyna. Szczególnie wysoki przyrost nastąpił w badanym okresie w gminie Stawiguda.

Wykres 7. Mieszkania na 1000 osób w MOF Olsztyna

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Gminy MOF deklarują realizację projektów (w perspektywie czasowej 2021-2027) z zakresu **termomodernizacji budynków mieszkalnych i publicznych** (plany ponad połowy gmin). Pośrednio zagadnienie mieszkalnictwa

dotyczy także działań wskazanych w innych obszarach tematycznych np. z mieszkalnictwem powiązana jest **infrastruktura wodno-kanalizacyjna** (patrz rozdz. 6.2).

3.2.5. Bezpieczeństwo

Zgodnie z zapisami strategii MOF Olsztyna **poziom poczucia bezpieczeństwa mieszkańców jest wysoki**. Jednocześnie w dokumencie podkreślono jako ograniczenie **slabo rozwinięty system bezpieczeństwa w przypadku sytuacji kryzysowych**. Omawiając zagadnienie bezpieczeństwa mieszkańców należy także podkreślić **wysoką liczbę występujących niekorzystnych zjawisk atmosferycznych**, a także **zanieczyszczenie powietrza powiązane z niską emisją**.

W opiniach mieszkańców MOF na temat bezpieczeństwa (Tabela 11) przeważają oceny negatywne (również w kontekście zagrożeń). Należy przyjąć, że zagadnienie bezpieczeństwa (publicznego, ale również dotyczącego środowiska przyrodniczego) powinno być ważnym elementem dyskusji o przyszłej strategii.

Tabela 11. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. bezpieczeństwa [%]

Cechy gmin MOF – oceny pozytywne	Cechy gmin MOF oceny negatywne
✓ zapewnianie bezpieczeństwa mieszkańcom (23,4)	✓ zapewnianie bezpieczeństwa mieszkańcom (30,9)
✓ przestępczość i przemoc w rodzinie (15,4)	✓ przestępczość i przemoc w rodzinie (25,8)
Atuty	Słabości
✓ brak wskazań	✓ brak wskazań
Szanse	Zagrożenia
✓ brak wskazań	✓ wzrost przestępczości (11,1)

Uwaga: w tabeli wymieniono tylko te cechy, które otrzymały więcej niż 10% wskazań.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna.

W ramach Strategii ZIT gminy należące do MOF realizują wspólny projekt „Bezpieczny MOF”, który⁵: „...zakłada wprowadzenie systemu bezpieczeństwa regionu olsztyńskiego, służyć ma podniesieniu jakości życia w MOF Olsztyna. W ramach projektu przewidywana jest realizacja następujących zadań o charakterze inwestycyjnym:

1. Stworzenie (przebudowa) Regionalnego Centrum Bezpieczeństwa;
2. Stworzenie spójnego cyfrowego systemu łączności;
3. Uruchomienie portalu informatycznego oraz aplikacji mobilnych;
4. Stworzenie spójnego systemu bezpieczeństwa na akwenach wodnych;
5. Wyposażenie RCB w Mobilne Centrum Kierowania;
6. Stworzenie Regionalnego Magazynu Kryzysowego”.

⁵ Źródło: www.zit.olsztyn.eu

Z analizy przesłanych przez gminy MOF propozycji projektów do realizacji wynika, że prawie połowa JST planuje w kolejnych latach działania z zakresu **wzrostu bezpieczeństwa mieszkańców oraz rozwoju ochrony przeciwpożarowej** (patrz rozdz. 6.2).

3.2.6. Przestrzenie wypoczynku (turystyka, sport i rekreacja)

Szczególny potencjał rozwojowy obszaru MOF tkwi w turystyce. Zgodnie z zapisami strategii lokalnych MOF obfituje w **walory kulturowe i etniczne**. Obszar posiada bardzo dobre warunki do rozwoju **agroturystyki, turystyki wypoczynkowej, turystyki aktywnej, turystyki pielgrzymkowej (Gietrzwałd) oraz turystyki miejskiej (Olsztyn)**. Zróznicowanie obszaru w tym obszarze można więc uznać za szczególnie mocną stronę.

Mimo potencjału turystycznego w większości terenów **dostępność infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej jest ograniczona**. MOF posiada relatywnie **słabo rozwiniętą bazę noclegową i gastronomiczną**. Pomimo wskazanych w strategiach jako **potencjał imprezach kulturalnych o dużej atrakcyjności (również dla uczestników spoza MOF)** w obszarze **brakuje imprez sportowych o randze międzynarodowej**.

MOF Olsztyna postrzegany jest przez jego mieszkańców jako obszar bardzo wysokim potencjale do rozwoju turystyki, wynikającym z walorów turystycznych, przyrodniczych i kulturowych czy jakości terenów rekreacyjnych (Tabela 12). Mieszkańcy wskazują jednocześnie na braki w zakresie oferty oraz infrastruktury spędzania wolnego czasu.

Tabela 12. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. przestrzeni wypoczynku [%]

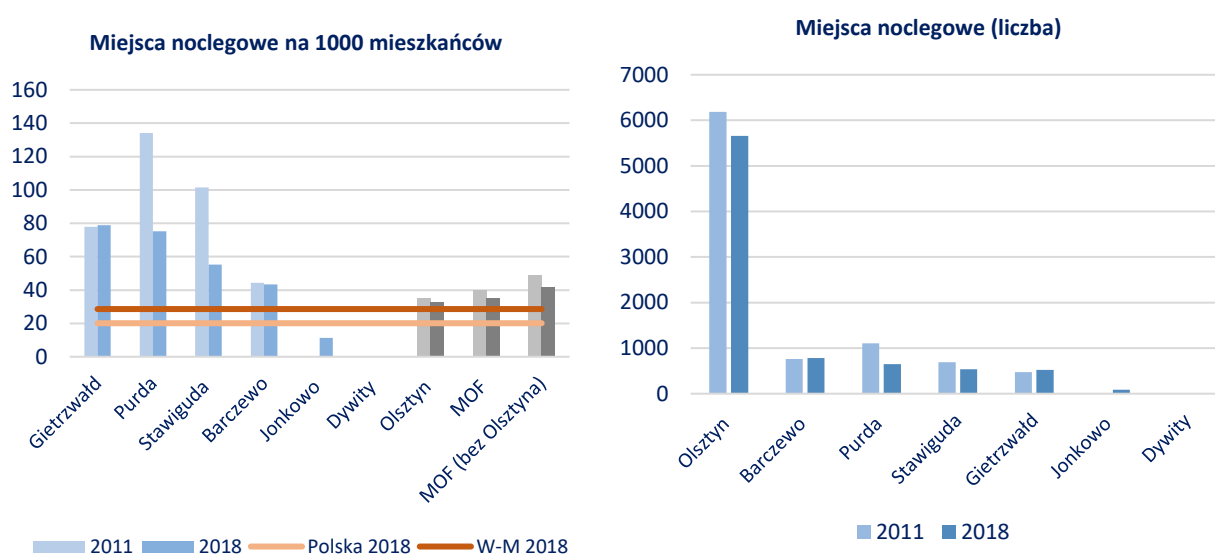
Cechy gmin MOF – oceny pozytywne	Cechy gmin MOF oceny negatywne
✓ jakość terenów rekreacyjnych (50,4)	✓ oferta spędzania wolnego czasu (46,9)
✓ atrakcyjność turystyczna (39,6)	✓ promocja turystyczna i przyrodnicza (42,4)
✓ infrastruktura sportowa i rekreacyjna (35,6)	✓ Drogi rowerowe i infrastruktura towarzysząca (41,2)
✓ drogi rowerowe i infrastruktura towarzysząca (31,8)	✓ baza turystyczno-wypoczynkowa (35,0)
✓ baza turystyczno-wypoczynkowa (31,7)	✓ infrastruktura sportowa i rekreacyjna (33,6)
✓ promocja turystyczna i przyrodnicza (26,1)	✓ atrakcyjność turystyczna (28,7)
✓ oferta spędzania wolnego czasu (23,1)	✓ jakość terenów rekreacyjnych (23,8)
Atuty	Słabości
✓ walory środowiska przyrodniczego (60,4)	✓ baza sportowo-rekreacyjna i kulturalna (35,4)
✓ urozmaicony krajobraz naturalny (58,6)	✓ infrastruktura turystyczna (31,9)
✓ potencjał do rozwoju turystyki i agroturystyki (56,4)	✓ promocja gospodarcza i turystyczna (31,3)
✓ walory turystyczne, przyrodnicze i kulturowe (49,8)	✓ wykorzystanie krajobrazu i walorów przyrodniczych (29,1)
Szanse	Zagrożenia
✓ rozwój turystyki, agroturystyki i ekoturystyki (61,9)	✓ brak wskazań

Uwaga: w tabeli wymieniono tylko te cechy, które otrzymały więcej niż 10% wskazań.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna.

Jednym z podstawowych elementów służących rozwojowi turystyki obszaru jest rozbudowa infrastruktury turystycznej. Analiza wartości wskaźnika dotyczącego miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców (Wykres 8) wskazuje na zróżnicowaną sytuację wewnątrz MOF Olsztyna. Najwyższa dostępność miejsc noclegowych charakteryzuje gminę Gietrzwałd, zaś biorąc pod uwagę bezwzględną liczbę miejsc noclegowych, największa występuje w Olsztynie. Pogłębiona analiza struktury miejsc noclegowych w gminach MOF wskazuje na zróżnicowanie wewnętrzne obszaru. W przypadku gminy Stawiguda przeważają miejsca noclegowe w obiektach o charakterze hotelowym (w okresie 2011-2018 nastąpił duży wzrost ich liczby), zaś w pozostałych przypadkach przeważają pozostałe rodzaje obiektów noclegowych (w tym krótkiego zakwaterowania i pola biwakowe). W gminie Purda w 2018 roku stanowiły one 100% miejsc noclegowych.

Wykres 8. Przestrzenie wypoczynku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W obszarze gmin należących do MOF Olsztyna znajduje się 779 zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa warmińsko-mazurskiego⁶ (Tabela 13).

Tabela 13. Zabytki (wpisane do wojewódzkiego rejestru) w gminach MOF Olsztyna

Gmina	Liczba	Przykłady zabytków
Barczewo	124	układ urbanistyczny miasta, synagoga
Dywity	55	młyn wodny, Kościół św. Szymona i Judy Tadeusza
Gietrzwałd	45	zespół stacji kolejowej, zespół młyna i elektrowni wodnej
Jonkowo	17	cmentarz rzymsko-katolicki, cmentarz wojskowy z I wojny światowej
Purda	62	zespół młyna wodnego, wiatrak paltrak
Stawiguda	38	park dworski, młyn wodny
Olsztyn	438	fragmenty gotyckich murów obronnych, układ urbanistyczny

⁶ Według stanu na 22.12.2019 (baza Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie).

Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru zabytków nieruchomości województwa warmińsko-mazurskiego (Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Olsztynie).

W obszarze tematycznym przestrzenie wypoczynku prawie połowa gmin MOF zadeklarowała (w przesłanych propozycjach projektów) realizację działań z zakresu **rozwoju turystyki, promocji MOF oraz rewitalizacji przestrzeni publicznych i obiektów**. Natomiast większość gmin MOF planuje w kolejnych latach **rozwój infrastruktury sportowej** (patrz rozdz. 6.2).

3.2.7. Społeczeństwo obywatelskie

Zgodnie z zapisami dokumentów strategicznych gmin należących do MOF, ich atutami są zarówno liczba **organizacji społecznych** oraz **pozarządowych**, jak i zaangażowanie tych organizacji w aktywizację lokalnej społeczności.

Z kolei jako ograniczenia rozwoju gminy MOF oceniają **wykluczenie części mieszkańców, niski poziom integracji i utożsamiania się z gminą**. Są to zagadnienia dotyczące otwarcia się społeczności lokalnych na współpracę i aktywizację różnych grup społecznych. Zidentyfikowane słabe strony są częściowo wynikiem suburbanizacji, która często przejawia się **traktowaniem miejsc zamieszkania jako „sypialni”**, przy jednoczesnym braku chęci do angażowania się w życie gminy.

Opinie mieszkańców MOF temat społeczeństwa obywatelskiego (Tabela 14) wskazują, że aktywność społeczna jest oceniana negatywnie, a jej brak postrzegany jako istotne zagrożenie. Wprawdzie problemy te nie muszą dotyczyć wszystkich gmin MOF z takim samym natężeniem, to warto zwrócić uwagę, że działania ukierunkowane na sferę społeczną będą miały bardzo istotne znaczenie w przyszłej polityce UE.

Tabela 14. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. społeczeństwa obywatelskiego [%]

Cechy gmin MOF – oceny pozytywne	Cechy gmin MOF oceny negatywne
✓ aktywność społeczna mieszkańców (17,9)	✓ aktywność społeczna mieszkańców (44,7)
Atuty	Słabości
✓ brak wskazań	✓ wykorzystanie walorów kulturowych (23,5)
Szanse	Zagrożenia
✓ wzrost aktywności społecznej, liderzy lokalni, lokalne autorytety (23,2)	✓ brak aktywności mieszkańców regionu (26,3)
✓ wartości historyczne i kulturowe (18,0)	
✓ dużą dążność gmin sąsiadujących w regionie do podejmowania wspólnych działań (16,1)	

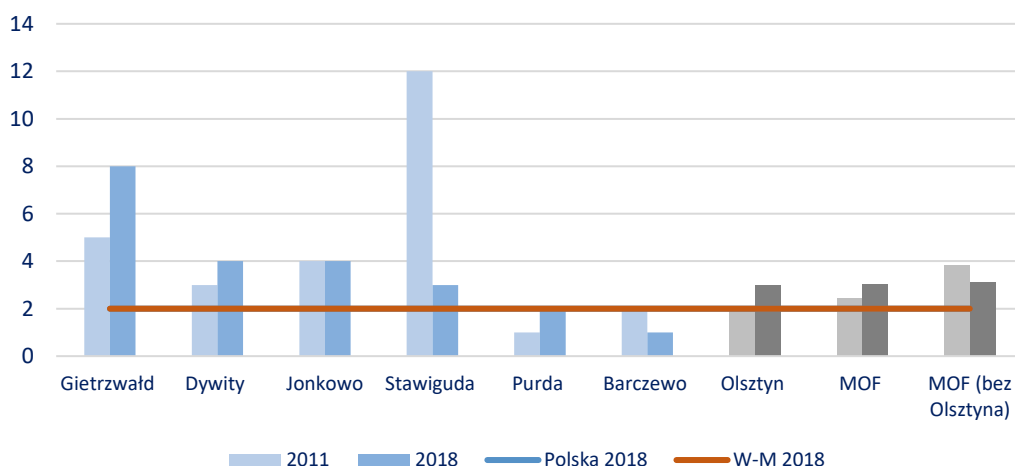
Uwaga: w tabeli wymieniono tylko te cechy, które otrzymały więcej niż 10% wskazań.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna.

Wskaźnik dotyczący nowo zarejestrowanych organizacji pozarządowych wykazuje zróżnicowanie wewnątrz obszaru (Wykres 9). W ostatnim czasie szczególnie silny rozwój trzeciego sektora można zaobserwować w gminie Gietrzwałd.

Jak wynika z przeprowadzonej analizy propozycji projektów do realizacji większość gmin MOF w perspektywie 2021-2027 planuje **szereg działań społecznych i działań z zakresu kultury** – zarówno projektów miękkich prowadzących do aktywizacji społeczeństwa, jak i inwestycyjnych z zakresu rozwoju infrastruktury społecznej. (patrz rozdz. 6.2).

Wykres 9. Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

3.2.8. Społeczeństwo informacyjne

W dobie wszechobecnej cyfryzacji, szczególnie istotne jest zapewnienie mieszkańcom łatwego dostępu do Internetu. Analiza strategii lokalnych wskazuje, że w części MOF podjęte zostały działania w tym kierunku np. utworzone **liczne punkty z publicznie dostępną strefą WI-FI** (w świetlicach wiejskich i bibliotekach). Z drugiej strony **są obszary, które ciągle posiadają niski dostęp** do usług teleinformatycznych.

Problematyka społeczeństwa informacyjnego w badaniach opinii mieszkańców MOF Olsztyna poruszana jest przez relatywnie niewielki odsetek badanych (Tabela 15). Rozwinięta sieć telekomunikacyjna jest atutem MOF tylko dla 14% mieszkańców, z kolei tylko niecałe 19% badanych wskazuje jako zagrożenie rozwojowe brak dostępu do Internetu. Takie wyniki mogą być konsekwencją generalnie dobrej sytuacji w zakresie rozwoju infrastruktury dostępu do internetu i wynikającego z tego faktu poczucia zabezpieczenia standardów cywilizacyjnych.

Tabela 15. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. społeczeństwa informacyjnego [%]

Cechy gmin MOF – oceny pozytywne	Cechy gmin MOF oceny negatywne
✓ brak wskazań	✓ brak wskazań
Atuty	Słabości
✓ rozwinięta sieć telekomunikacyjna (14,0)	✓ brak wskazań

Szanse	Zagrożenia
✓ brak wskazań	✓ brak dostępu do Internetu (11,1)

Uwaga: w tabeli wymieniono tylko te cechy, które otrzymały więcej niż 10% wskazań.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna.

W omawianym obszarze (społeczeństwo informacyjne) większość gmin MOF zadeklarowała realizację projektów (w perspektywie czasowej 2021-2027) z zakresu **wdrażania nowoczesnych technologii, inteligentnych rozwiązań i cyfryzacji społeczeństwa i administracji**. Wzmacnianie kompetencji cyfrowych wskazywane było również w projektach dotyczących rozwoju systemów edukacji (patrz rozdz. 6.2).

3.3. Przestrzeń

3.3.1. Stan i ochrona środowiska przyrodniczego

Zgodnie z zapisami strategii lokalnych gminy MOF Olsztyna cechuje **bogate i czyste środowisko naturalne** z licznie występującymi obszarami lasów i jezior. Cały teren MOF znajduje się w **granicach obszaru funkcjonalnego Zielone Płuca Polski**. Tu znajdują się również liczne **obszary chronionego krajobrazu i obszary Natura 2000**.

Występowanie obszarów chronionego krajobrazu i obszarów Natura 2000, ze względu na **liczne ograniczenia**, niekorzystnie wpływa na rozwój przestrzenny obszaru (w tym rozbudowę infrastruktury komunikacyjnej i technicznej). Ponadto **brak odpowiedniego zagospodarowania terenów** w pewnych obszarach uniemożliwia mieszkańcom korzystanie z walorów przyrodniczych (np. braki w zagospodarowaniu linii brzegowej). Finalnie **największym problemem związanym ze stanem i ochroną środowiska jest antropopresja** wynikająca z silnej presji mieszkańców na obszary podmiejskie. W jej efekcie gminy sąsiadujące z Olsztynem rozwijają np. osiedla mieszkaniowe tuż przy granicy miasta, a także następuje w innych częściach tych gmin intensywny rozwój zabudowy rozproszonej.

Mieszkańcy MOF Olsztyna są podzieleni w ocenie jakości środowiska przyrodniczego (Tabela 16). Walory środowiska przyrodniczego oraz krajobraz naturalny, to atuty wymieniane najczęściej w całym badaniu. Jednocześnie udzielone odpowiedzi wyraźnie pokazują, że ew. kierunek działań strategicznych w celu wykorzystywania OZE spotkałby się z akceptacją mieszkańców MOF Olsztyna. Należy również zwrócić uwagę na relatywnie niewielki odsetek opinii zwracających uwagę na zanieczyszczenie środowiska (to powinno wyróżniać MOF w skali całego kraju).

Tabela 16. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. stanu i ochrony środowiska[%]

Cechy gmin MOF – oceny pozytywne	Cechy gmin MOF oceny negatywne
✓ jakość środowiska (34,7)	✓ wykorzystanie OZE (56,4)
✓ dostosowanie do zmian klimatu (29,2)	✓ dostosowanie do zmian klimatu (37,0)
	✓ jakość środowiska (31,8)
Atuty	Słabości
✓ walory środowiska przyrodniczego (60,4)	✓ wykorzystanie krajobrazu i walorów przyrodniczych (29,1)
✓ urozmaicony krajobraz naturalny (58,6)	✓ zanieczyszczenie środowiska naturalnego (19,9)
Szanse	Zagrożenia
✓ wzrost wykorzystania OZE (33,5)	✓ brak wskazań
✓ ukierunkowanie na ochronę środowiska (26,9)	

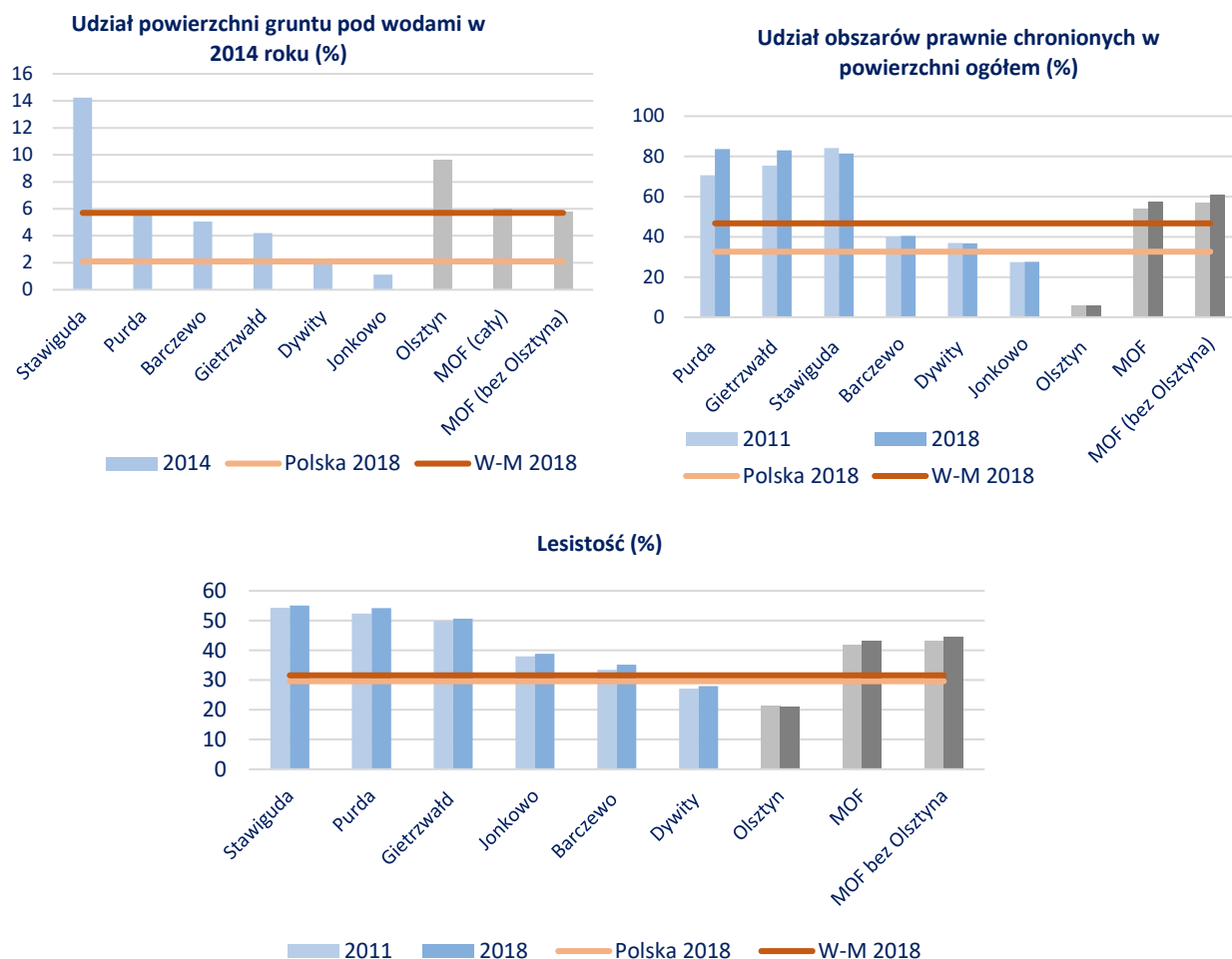
Uwaga: w tabeli wymieniono tylko te cechy, które otrzymały więcej niż 10% wskazań.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna.

Analiza podstawowych wskaźników dotyczących środowiska przyrodniczego MOF (Wykres 9) wskazuje na następujące cechy świadczące o dużych walorach przyrodniczych obszaru:

- ✓ wysoki udział gruntu pod wodami w części gmin (zwłaszcza Stawiguda i Olsztyn);
- ✓ wysoki udział obszarów prawnie chronionych na obszarze całego MOF;
- ✓ również wysoki na tle kraju wskaźnik lesistości znacznej części gmin MOF.

Wykres 10. Stan i ochrona środowiska przyrodniczego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Ochrona środowiska znajduje się w polu zainteresowań większości gmin. Plany na realizację projektu z zakresu ochrony środowiska zadeklarowały prawie wszystkie gminy. Jako przykłady działań wskazywano głównie **sprzyjanie bioróżnorodności** oraz **rozwój OZE**. Pojawiały się także pojedyncze projekty z zakresu **dostosowania do zmiany klimatu** oraz **poprawy jakości powietrza** (patrz rozdz. 6.2)

3.3.2. Osadnictwo

W strategiach lokalnych gmin MOF zwraca się uwagę na niedostatek terenów przygotowanych pod budownictwo mieszkaniowe a także rozproszenie osadnictwa, które przekłada się na wysokie koszty budowy infrastruktury w gminie. Osadnictwo jest zagadnieniem szczególnie problematycznym w obszarze MOF ze względu na dużą liczbę naturalnych barier (np. jeziora, lasy) oraz licznie występujące obszary chronione i wynikające z tego względu ograniczenia rozwojowe (zob. rozdz. 2.5.).

MOF Olsztyna, w ocenach mieszkańców, charakteryzuje się małą efektywnością zagospodarowania przestrzeni (Tabela 17). Sam ład przestrzenny i estetyka gmin otrzymały więcej ocen pozytywnych, niż negatywnych. Niemal połowa mieszkańców zauważa słabość w postaci odpływu ludności do dużych

aglomeracji. Mieszkańcy MOF Olsztyna w zdecydowanej większości widzą szansę rozwoju obszaru w postaci położenia geograficznego.

Tabela 17. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. osadnictwa [%]

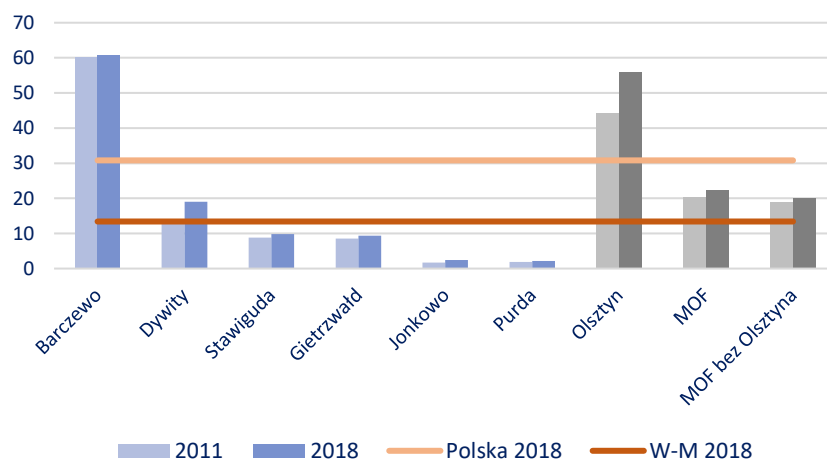
Cechy gmin MOF – oceny pozytywne	Cechy gmin MOF oceny negatywne
✓ ład przestrzenny i estetyka gminy (39,6)	✓ efektywność zagospodarowania przestrzeni (43,7)
✓ efektywność zagospodarowania przestrzeni (18,2)	✓ ład przestrzenny i estetyka gminy (27,3)
Atuty	Słabości
✓ bliskość dużych ośrodków miejskich (23,1)	✓ odpływ ludzi młodych, aktywnych i wykształconych do dużych aglomeracji (46,3)
	✓ brak ładu przestrzennego (38,2)
	✓ źle działająca administracja lokalna (18,1)
Szanse	Zagrożenia
✓ położenie geograficzne (60,1)	✓ brak wskazań
✓ położenie przy ważnych szlakach komunikacyjnych (26,3)	

Uwaga: w tabeli wymieniono tylko te cechy, które otrzymały więcej niż 10% wskazań.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna.

Z punktu widzenia kształtowania polityki przestrzennej i rozwoju osadnictwa w granicach MOF Olsztyna, jednym z kluczowych aspektów jest pokrycie terenu miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Analiza wskaźnika dotyczącego pokrycia obszaru obowiązującymi dokumentami (Wykres 11) wskazuje na poprawę sytuacji w stosunku do 2011 roku we wszystkich gminach, ale jednocześnie należy podkreślić, że wskaźnik wykazuje bardzo duże zróżnicowanie wewnętrzne.

Wykres 11. Udział powierzchni pokrytej mpzp (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Gminy MOF w przesłanych propozycjach projektów (do realizacji w latach 2021-2027) nie wykazały działań, które bezpośrednio wpisują się w obszar tematyczny osadnictwa. Pośrednio dotyczą tego projekty wskazywane w rozdziale infrastruktura techniczna i transport (patrz rozdz. 3.3.3 i 3.3.4).

3.3.3. Transport

Głównym potencjałem MOF Olsztyna w zakresie dostępności komunikacyjnej jest położenie obszaru **na skrzyżowaniu ważnych dróg krajowych i międzynarodowych**, a także bliskie położenie **Portu Lotniczego Olsztyn–Mazury**.

Kluczowym problemem wszystkich gmin aglomeracji, jest **stan infrastruktury drogowej**, który oceniony został jako zły. W strategiach lokalnych zwraca się także uwagę na **słabo rozwinięty system publicznego transportu zbiorowego** – w tym m.in słabo rozwiniętą przestrzennie sieć komunikacji miejskiej, a także niedopasowanie rozkładu do potrzeb mieszkańców.

Zagadnienia dotyczące transportu uzyskują wiele opinii negatywnych w badaniu mieszkańców MOF (Tabela 18). Dotyczy to zarówno szlaków komunikacyjnych, jak i komunikacji publicznej, a także bezpieczeństwa.

Tabela 18. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. transportu [%]

Cechy gmin MOF – oceny pozytywne	Cechy gmin MOF oceny negatywne
✓ drogi rowerowe (31,8)	✓ dostępność parkingów P+R (65,4)
✓ komunikacja publiczna (31,4)	✓ stan dróg w gminie (63,7)
✓ rozwiązania komunikacyjne na terenie gminy (29,7)	✓ komunikacja publiczna (42,3)
✓ bezpieczeństwo na drogach publicznych (23,4)	✓ bezpieczeństwo na drogach publicznych (42,0)
	✓ drogi rowerowe (41,2)
	✓ rozwiązania komunikacyjne na terenie gminy (40,2)
Atuty	Słabości
✓ dostępność komunikacyjna (15,1)	✓ zły stan dróg (77,3)
Szanse	Zagrożenia
✓ położenie przy ważnych szlakach (26,3)	✓ położenie komunikacyjne regionu (25,8)

Uwaga: w tabeli wymieniono tylko te cechy, które otrzymały więcej niż 10% wskazań.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna.

W obszarze transport gminy MOF realizują w ramach Strategii ZIT dwa projekty. Pierwszy, to „Mobilny MOF”, w wyniku którego podpisano umowy na realizację czterech odcinków dróg w ramach realizacji priorytetów Strategii MOF: (1) Poprawa jakości połączeń drogowych w MOF oraz dostępności do sieci TEN-T; (2) Poprawa bezpieczeństwa transportu drogowego; (3) Rozwój systemu zrównoważonego publicznego transportu zbiorowego zwiększania. Drugi projekt nazwano „Ekomobilny MOF” i jest on ukierunkowany na rozbudowę infrastruktury rowerowej i zakup taboru komunikacji miejskiej w Olsztynie, poprawę ekomobilności na terenie gmin: Olsztyn, Stawiguda, Dywity, Jonkowo.

Dodatkowym przedsięwzięciem jest przebudowa, na energooszczędne, oświetlenia miejskiego w Olsztynie⁷.

Transport to główne pole zainteresowań gmin MOF. Wszystkie JST zadeklarowały planowane działania w tym obszarze (w latach 2021-2027). Projekty te dotyczą głównie rozwoju **komunikacji i transportu zbiorowego, infrastruktury drogowej, infrastruktury rowerowej i zakupu taboru**. Część gmin wskazywała także potrzebę utworzenia **parkingów P&R** i rozwoju **eko-mobilności** (patrz rozdz. 6.2).

3.3.4. Infrastruktura techniczna

Rozwój infrastruktury technicznej jest zagadnieniem złożonym. Oprócz wskazanych w omawianych w powyższych rozdziałach problemów rozwojowych (z zakresu mieszkalnictwa, osadnictwa, stanu środowiska i przestrzeni wypoczynku), najbardziej problematycznym zagadnieniem jest **infrastruktura związana z gospodarką komunalną** tj. sieć wodociągowo-kanalizacyjna, gazowa oraz oczyszczalnie ścieków. Wskazywane są nie tylko **braki infrastrukturalne**, ale także **niska jakość i wydajność obecnych systemów**. Problemy te w największym stopniu **dotyczą obszarów wiejskich**, na których osadnictwo jest rozproszone.

W lokalnych dokumentach strategicznych zwraca się także uwagę **na zły stan budynków użyteczności publicznej** (np. przychodni).

Opinie mieszkańców MOF na temat infrastruktury technicznej (Tabela 19) wskazują na wysoki poziom zaspokojenia potrzeb społecznych w tym zakresie. Jednak wciąż pozostaje grupa mieszkańców (dość nieliczna), która uważa, że poziom rozwoju infrastruktury wodno-kanalizacyjnej powinien być wyższy⁸.

Tabela 19. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. infrastruktury technicznej [%]

Cechy gmin MOF – oceny pozytywne	Cechy gmin MOF oceny negatywne
✓ stan i dostęp podstawowych mediów w gminie (72,9)	✓ stan i dostęp podstawowych mediów w gminie (12,3)
Atuty	Słabości
✓ brak wskazań	✓ infrastruktura komunalna (15,8)
Szanse	Zagrożenia
✓ brak wskazań	✓ brak wskazań

Uwaga: w tabeli wymieniono tylko te cechy, które otrzymały więcej niż 10% wskazań.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna.

Analiza wybranych wskaźników dotyczących dostępności podstawowej infrastruktury technicznej (Wykres 12) wskazuje na następujące cechy MOF:

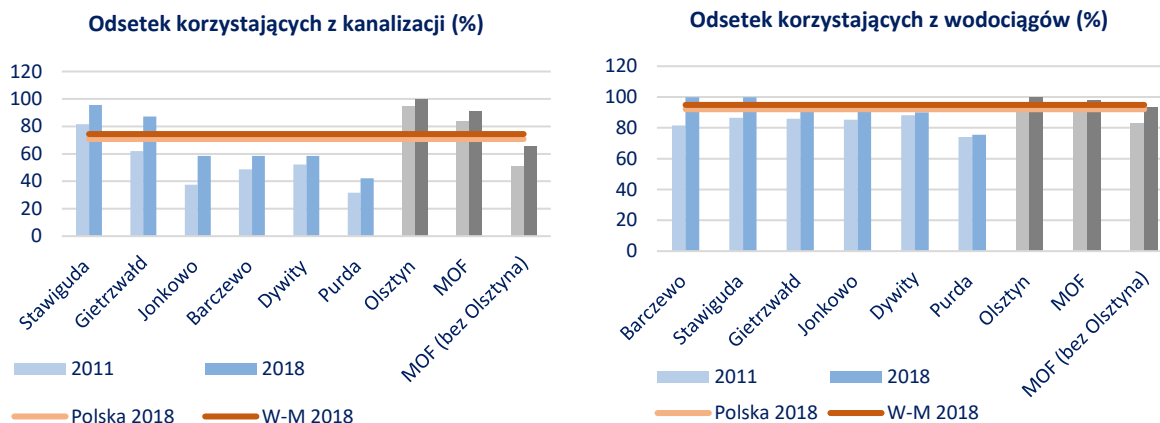
- ✓ duże zróżnicowanie wewnętrzne obszaru w zakresie dostępności sieci kanalizacyjnej (niskie wartości zwłaszcza w gminach Jonkowo, Purda, Dywity, Barczewo), co może tłumaczyć częściowo negatywne oceny mieszkańców w tym względzie;

⁷ Źródło: www.zit.olsztyn.eu

⁸ Negatywne opinie dotyczące stanu infrastruktury komunalnej pojawiły się zwłaszcza wśród mieszkańców gminy Purda.

- ✓ generalnie dobrą sytuację w zakresie dostępności sieci wodociągowej, ale ponownie zwraca uwagę niską wartość w gminie Purda.

Wykres 12. Infrastruktura techniczna

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Z analizy przesłanych propozycji projektów do realizacji wynika, że w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej większość gmin MOF planuje podejmować działania dotyczące **rozwoju gospodarki wodno-ściekowej** oraz **termomodernizacji budynków publicznych i mieszkalnych**. Prawie połowa samorządów zadeklarowała także rozwój **systemu gospodarki odpadowej** oraz zastosowanie **oświetlenia energooszczędnego** (patrz rozdz. 6.2).

4. Potencjały rozwojowe MOF Olsztyna w układzie aktualnych celów strategicznych

W aktualnej Strategii MOF wyznaczono 7 celów strategicznych. Biorąc pod uwagę przeprowadzone w rozdz. 3 analizy można sformułować wnioski dotyczące potencjałów rozwojowych MOF w okresie do 2030 roku. Potencjały, jeśli to było możliwe i zasadne odnoszą się do wskazanych w Strategii priorytetów rozwojowych.

4.1. Cel strategiczny 1. Ochrona i efektywne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi

W celu strategicznym 1. wskazano potencjały odnoszące się do poszczególnych priorytetów (Tabela 20).

Tabela 20. Potencjały rozwoju MOF Olsztyna w celu 1

Priorytet	Potencjał	Komentarz
Podniesienie jakości zasobów wodnych poprzez rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej	✓ Relatywnie wysoki udział korzystających z sieci wodociągowej	✓ Pomimo ciągłych braków w infrastrukturze sieciowej stosunkowo wysoko oceniany jest dostęp do mediów podstawowych w gminach
Budowa efektywnego systemu gospodarki odpadami w MOF	✓ Zakład Gospodarki Odpadami Komunalnymi sp. z o.o. w Olsztynie	✓ Gminy MOF planują działania w tym zakresie w perspektywie 2021-2027
Ochrona bioróżnorodności na terenie MOF	✓ Unikalne walory środowiskowe ✓ Niski poziom zanieczyszczenia środowiska	✓ Ochrona bioróżnorodności jest istotnym kierunkiem działań dla większości gmin MOF

4.2. Cel strategiczny 2. Podniesienie jakości komunikacji zbiorowej i transportu zbiorowego

W celu strategicznym 2. wskazano potencjały odnoszące się do poszczególnych priorytetów (Tabela 21).

Tabela 21. Potencjały rozwoju MOF Olsztyna w celu 2

Priorytet	Potencjał	Komentarz
Poprawa jakości połączeń drogowych w MOF oraz dostępności do sieci TEN-T	✓ Położenie przy ważnych szlakach międzynarodowych i krajowych	✓ Dostępność komunikacyjna MOF jest priorytetem wszystkich gmin MOF ✓ Istotnym czynnikiem rozwoju dróg lokalnych będą środki krajowe, nie europejskie
Poprawa bezpieczeństwa transportu drogowego	✓ Sukcesywnie realizowane inwestycje drogowe	—

Rozwój systemu zrównoważonego publicznego transportu zbiorowego	✓ Współpraca w ramach MOF na rzecz dobrze rozwiniętego transportu aglomeracyjnego	✓ Na obecną chwilę transport zbiorowy rozwija się nierównomiernie. Część gmin posiada bardzo dobre połączenia z Olsztynem, część wskazuje na liczne braki w tym zakresie.
---	---	---

4.3. Cel strategiczny 3. Uporządkowanie przestrzeni publicznych dla podniesienia bezpieczeństwa, ładu przestrzennego i konkurencyjności

W celu strategicznym 3 wskazano potencjały odnoszące się do poszczególnych priorytetów (Tabela 22).

Tabela 22. Potencjały rozwoju MOF Olsztyna w celu 3

Priorytet	Potencjał	Komentarz
Wykorzystanie wyjątkowych elementów przestrzeni publicznej dla podniesienia aktywności zawodowej mieszkańców	✓ Wysoka jakość terenów rekreacyjnych ✓ Bardzo dobre warunki do rozwoju sektora turystyki	✓ Słabo wykorzystywany jest potencjał przestrzeni publicznych i terenów rekreacyjnych. Widoczne są liczne braki infrastrukturalne
Poprawa systemu bezpieczeństwa	✓ Relatywnie dobrze oceniany (przez część mieszkańców) poziom bezpieczeństwa środowiskowego i dostosowania do zmian klimatu ✓ realizacja projektu Bezpieczny MOF	✓ Stosunkowo duży odsetek mieszkańców MOF wskazujących na problemy bezpieczeństwa publicznego

4.4. Cel strategiczny 4. Zwiększenie efektywności energetycznej

W celu strategicznym 4 wskazano potencjały odnoszące się do poszczególnych priorytetów (Tabela 23).

Tabela 23. Potencjały rozwoju MOF Olsztyna w celu 4

Priorytet	Potencjał	Komentarz
Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	✓ Walory przyrodnicze sprzyjające rozwojowi OZE	✓ W opinii mieszkańców rozwój OZE jest niezwykle istotny jednak na obecną chwilę poziom wykorzystywania energii odnawialnej jest niedostateczny. ✓ Większość gmin MOF planuje realizację działań w tym zakresie.
Zmniejszenie zapotrzebowania i zużycia energii	✓ Planowane przez JST wdrażanie energooszczędnych rozwiązań	✓ Działania te przejawiają się głównie projektami z zakresu termomodernizacji budynków oraz wprowadzania energooszczędnego oświetlenia
Poprawa bezpieczeństwa energetycznego	—	—

4.5. Cel strategiczny 5. Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności

W celu strategicznym 5 wskazano potencjały odnoszące się do poszczególnych priorytetów (Tabela 24).

Tabela 24. Potencjały rozwoju MOF Olsztyna w celu 5

Priorytet	Potencjał	Komentarz
Podniesienie jakości infrastruktury badań i rozwoju wymaga inwestycji w zakresie infrastruktury B+R	✓ Dostęp do nowoczesnych technologii ✓ Uczelnie i jednostki naukowe ✓ Firmy z sektorów zaawansowanych technologicznie	✓ Potencjał wskazywany przez mieszkańców ✓ Plany rozwojowe większości gmin powiązane są z nowoczesnymi technologiami i inteligentnymi rozwiązaniami
Podniesienie jakości edukacji wzmacniającej potencjał konkurencyjny obszaru	✓ Duży udział osób wykształconych ✓ Relatywnie niskie bezrobocie	✓ Szczególnie istotnym zagadnieniem w tym obszarze jest rozwój szkolnictwa zawodowego dostosowanego do uwarunkowań lokalnych
Stworzenie warunków do powstawania nowych firm oraz rozwoju i umiędzynarodawiania działalności istniejących przedsiębiorstw	✓ Tereny inwestycyjne w gminach podmiejskich ✓ Wzrost przedsiębiorczości w MOF ✓ Znaczący udział firm z sektorów IS	✓ Gminy MOF widzą szansę na znaczący rozwój rolnictwa ekologicznego i przetwórstwa rolno-spożywczego, które jednocześnie wpisuje się w regionalną inteligentną specjalizację (żywność wysokiej jakości)

4.6. Cel strategiczny 6. Wzrost jakości usług publicznych

W celu strategicznym 6 wskazano potencjały odnoszące się do poszczególnych priorytetów (Tabela 25).

Tabela 25. Potencjały rozwoju MOF Olsztyna w celu 6

Priorytet	Potencjał	Komentarz
Wzrost jakości organizacji społeczeństwa obywatelskiego	✓ Aktywne organizacje pozarządowe i grupy mieszkańców	✓ Problemem MOF Olsztyna jest niska aktywność mieszkańców, nieangażujących się w życie lokalne, traktujących gminy podmiejskie jako „sypialnie” Olsztyna
Poprawa jakości usług publicznych na rzecz bezpieczeństwa i aktywności społecznej	✓ Świadomość władz lokalnych wagi bezpieczeństwa i aktywności społecznej w procesach rozwojowych ✓ Doświadczenie we współpracy w projektach na rzecz bezpieczeństwa (w ramach ZIT)	✓ Działania społeczne w tym m.in. na rzecz aktywizacji społeczeństwa znajdują się w planach rozwojowych większości gmin (z wyszczególnieniem polityki senioralnej) ✓ Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców (porównując zapisy strategii MOF opracowanej w 2013 r oraz wyników tegorocznych ankiet) znacząco spadło
Integracja i podniesienie jakości systemu usług publicznych w zakresie edukacji, ochrony zdrowia i sportu	✓ Relatywnie dobrze rozwinięta baza oświatowa ✓ Wysokiej jakości tereny rekreacyjne do zagospodarowania	✓ Usługi publiczne z zakresu edukacji, opieki zdrowotnej i sportu są ciągle niedostatecznie rozwinięte ✓ Należy przedyskutować, w jaki sposób integracja w ramach MOF może przyczynić się do rozwoju usług społecznych

4.7. Cel strategiczny 7. Budowa tożsamości Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego

W celu strategicznym 7 wskazano potencjały odnoszące się do poszczególnych priorytetów (Tabela 26).

Tabela 26. Potencjały rozwoju MOF Olsztyna w celu 7

Priorytet	Potencjał	Komentarz
Stworzenie wspólnych produktów turystycznych i ich promocja, które będzie podnosiło atrakcyjność MOF	✓ Potencjał do rozwoju różnych form turystyki wynikający z wewnętrznego zróżnicowania MOF	✓ Możliwości rozwoju m.in. agroturystyki, turystyki wypoczynkowej, turystyki aktywnej, turystyki pielgrzymkowej oraz turystyki miejskiej
Ochrona dziedzictwa kulturowego Warmii	✓ Unikalne walory kulturowe i przyrodnicze sprzyjające wzmacnianiu tożsamości kulturowej mieszkańców ✓ Promocja kultury warmińskiej wraz z zabytkami	✓

5. Rekomendacje do przyszłej Strategii Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Olsztyna

W najbliższym czasie powinny zostać zrealizowane kolejne kroki związane z aktualizacją Strategii Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Olsztyna⁹. Niniejsza analiza traktowana jest jako pierwszy z nich, ponieważ jest swojego rodzaju wstępną diagnozą problemową, a jednocześnie formułuje tezy, które powinny stać się przedmiotem dyskusji w dalszych pracach strategicznych.

Należy podkreślić, że Strategia Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Olsztyna została przyjęta w 2016 roku, zatem trudno oczekiwać diametralnych zmian w zakresie wizji, a także celów strategicznych. Jednak każdy proces aktualizacji dokumentu powinien stanowić okazję do ponownej dyskusji i dodatkowych analiz. Obecnie dyskusja o ew. aktualizacji dokumentu zbiega się ze zmianami niemal wszystkich dokumentów strategicznych na poziomie krajowym oraz zmianą Strategii rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego. Biorąc pod uwagę przyszły kształt nowego budżetu Unii Europejskiej można założyć, że zaktualizowana Strategia MOF będzie musiała podjąć problem zmiany uwarunkowań zewnętrznych.

5.1. Dotychczasowa wizja rozwoju

Opracowana w 2016 roku wizja rozwoju MOF Olsztyna wydaje się wciąż aktualna. ***Miejski Obszar Funkcjonalny Olsztyna jako zintegrowany i konkurencyjny krajowy ośrodek wzrostu gospodarczego opartego o wielopoziomową współpracę*** to zdanie, wraz z uzasadnieniem zamieszczonym w Strategii, dobrze oddaje dążenia poszczególnych gmin MOF.

Rekomendacja 1. Wizja rozwoju powinna zostać przedyskutowana w gronie władarzy gmin należących do MOF. Jednak jej kształt i poruszane zagadnienia wydają się aktualne z punktu widzenia wyzwań przed jakimi stoi MOF, jak i trendów zewnętrznych.

5.2. Dotychczasowe cele strategiczne

Układ siedmiu celów strategicznych również wydaje się aktualny i odpowiada wyzwaniom, jakie stoją przed aktywnymi samorządami, starającymi się m.in. wykorzystać środki unijne z perspektywy 2021-2027. Jednak to, czy te cele strategiczne zostaną zachowane, powinno być przedmiotem co najmniej warsztatów strategicznych. Kluczowym problemem jest deklaracja realnych działań samorządów lokalnych w ramach realizacji zakładanych celów. Należy podkreślić, że dotychczas Strategia MOF była monitorowana głównie w zakresie tych celów i priorytetów, które były finansowane w ramach ZIT Olsztyna. ZIT Olsztyna realizował trzy cele strategiczne MOF Olsztyna:

⁹ Uchwała Komitetu Sterującego ZIT z 7 marca 2019 r. formalnie rozpoczęła proces aktualizacji dokumentu.

-
1. Podniesienie jakości komunikacji zbiorowej i transportu drogowego (cel strategiczny 2 MOF);
 2. Uporządkowanie przestrzeni publicznych dla podniesienia bezpieczeństwa, ładu przestrzennego i konkurencyjności (cel strategiczny 3 MOF);
 3. Wzrost jakości usług publicznych (cel strategiczny 6 MOF).

Jednak nie oznacza to, że nadchodząca perspektywa budżetu UE nie będzie stwarzała możliwości do realizacji działań w ramach pozostałych celów strategicznych.

Rekomendacja 2. Dotychczasowe cele strategiczne powinny zostać poddane rzeczowej dyskusji w trakcie warsztatów strategicznych, przy czym same cele są zarówno aktualne, jak i dobrze odwzorowują wizję rozwoju MOF.

5.3. Dotychczasowe priorytety

W tym miejscu należy podkreślić, że Strategia MOF Olsztyna nie była w całości monitorowana, poza częścią dotyczącą ZIT, o czym wspomniano powyżej. Zatem trudno jest ocenić stopień realizacji priorytetów, ale przede wszystkim trudno wskazać konkretne działania podejmowane w priorytetach, które nie wpisywały się w ZIT Olsztyna.

Rekomendacja 3. Strategia MOF powinna wyraźnie określać w jakim zakresie gminy będą dążyły do realizacji wspólnych priorytetów. Konieczny jest również realny monitoring całej Strategii, nie tylko w zakresie ZIT.

5.4. MOF w pełni wykorzystujący uwarunkowania zewnętrzne

Wśród licznych uwarunkowań zewnętrznych w postaci różnych polityk rozwojowych największe znaczenie dla MOF Olsztyna będzie miała polityka rządu oraz polityka samorządu województwa – obie znacząco podlegają celom polityki rozwoju Unii Europejskiej. Obecnie mamy do czynienia z różnymi narracjami na poziomie krajowym i samorządowym. Powoduje to trudności w ukształtowaniu precyzyjnej strategii obszarów funkcjonalnych. Zapisy dokumentów rządowych ukierunkowane są na obszary problemowe, peryferyjne, miasta średniej wielkości tracące funkcje społeczno-gospodarcze. Jako szansę należy rozpatrywać utrzymanie się w przyszłej perspektywie Programu Operacyjnego Polska Wschodnia. Jednocześnie jest oczywiste, że obok tak określonych kierunków interwencji, Polska będzie zobowiązana do przeznaczenia nawet 65% środków, jakie otrzymamy z UE, na innowacyjność i cel dotyczący „zielonej Europy”. W tym duchu wyznaczono Obszar Strategicznej Interwencji w Strategii Warmińsko-Mazurskie 2030 pokrywający się w całości z MOF Olsztyna. Zatem gminy tworzące MOF Olsztyna powinny zagospodarować znaczącą ilość środków związanych z innowacjami, kapitałem społecznym i kapitałem ludzkim w celu budowania i wzmacniania silnej pozycji ośrodka regionalnego.

Rekomendacja 4. Prace nad aktualizacją Strategii MOF powinny uwzględnić terytorialny wymiar Strategii Warmińsko-Mazurskie 2030, zarówno w kontekście

oczekiwanej zmiany w ramach realizacji celów rozwoju regionu, jak i
oczekiwanej zmiany przestrzennej

5.5. Systemowe podejście do zrównoważonego rozwoju

Zewnętrzne trendy, europejskie i w mniejszym stopniu krajowe, wyraźnie sygnalizują wagę zagadnień związanych ze środowiskiem przyrodniczym w przyszłych politykach rozwoju. Niezależnie, czy mówimy o klimacie, czy o gospodarce obiegu zamkniętego, czy też o odnawialnych źródłach energii, poruszamy się w obszarze zrównoważonego rozwoju. MOF Olsztyna ma bardzo duży potencjał tkwiący w warunkach przyrodniczych, dlatego też powinien wykorzystać go w realizacji polityki rozwoju i tworzenia jak najlepszej oferty życia w wysokiej jakości otoczeniu przyrodniczym.

Rekomendacja 5. Podjęcie w pracach nad strategią problemu zrównoważonego rozwoju, zarówno na poziomie scenariuszy rozwoju, jak i wypracowania wspólnych priorytetów i kierunków działań w ramach celu strategicznego 1. Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych.

5.6. MOF różnorodnych i komplementarnych kompetencji

Aktualne problemy na rynkach pracy oraz trendy związane z waloryzacją jakości życia poprzez pryzmat możliwości uczenia się i kształcenia w danym miejscu niezależnie od wieku zwracają uwagę na znaczenie szeroko pojętej edukacji jako czynnika rozwoju. Wysokiej jakości i dostępna oferta przedszkoli, szkół i uczelni, a także innych instytucji świadczących usługi edukacyjne i szkoleniowe będzie decydowała o konkurencyjności MOF w zakresie pozyskiwania kapitału ludzkiego. Istotny jest również fakt, że Strategia Warmińsko-Mazurskie 2030 zakłada na obszarze MOF Olsztyna działania w ramach celu strategicznego Kompetencje przyszłości, których efektem będzie nie tylko wzmocnienie roli regionalnej samego Olsztyna, ale również liczne projekty sieciowe w ramach całego MOF.

Rekomendacja 6. Wzmacnianie instytucji edukacyjnych, w tym szkół branżowych, a także wspieranie realnej współpracy na rzecz rozwoju kompetencji mieszkańców MOF Olsztyna.

5.7. Lider atrakcyjności inwestycyjnej województwa warmińsko-mazurskiego

Cały MOF Olsztyna należy do obszaru strategicznej Interwencji Strategii Warmińsko-Mazurskie 2030 „Tygrys warmińsko-mazurski”, czyli obszaru o szczególnych, w skali regionu, warunkach dla prowadzenia biznesu, wytyczonego wzdłuż dróg krajowych nr 7 i 16. Oznacza to z jednej strony potwierdzenie walorów lokalizacyjnych MOF Olsztyna i możliwości ich dalszego wspierania, z drugiej

zaś obrazuje konkurencję w zabieganiu o kapitał inwestycyjny. Dlatego też podejście do budowania atrakcyjności inwestycyjnej i klimatu przedsiębiorczości powinno charakteryzować się spójną i przemyślaną koncepcją dotyczącą oczekiwanych inwestorów w MOF Olsztyna. Przewagą MOF powinna być m.in. komplementarność różnych cech gmin należących do obszaru, a także indywidualne ich walory. Konieczne jest również rozważenie działań ukierunkowanych na różne typy przedsiębiorców (w tym mikro i środowiska start-upów).

Rekomendacja 7. Podjęcie, w ramach prac nad aktualizacją Strategii, dyskusji ze środowiskiem start-upów, w celu wypracowania jak najlepszych rozwiązań dla budowania korzystnego klimatu inwestycyjnego.

5.8. Relacje MOF Olsztyna a Olsztyński Obszar Aglomeracyjny

Stowarzyszenie Olsztyński Obszar Aglomeracyjny zostało zarejestrowane w 2013 roku. W 2016 roku przyjęło Strategię Rozwoju Olsztyńskiego Obszaru Aglomeracyjnego na lata 2016-2020. Wydaje się jednak, że kluczowe formy współpracy części gmin należących do OOA zostały przeniesione do MOF Olsztyna, na skutek pojawienia się instrumentu ZIT.

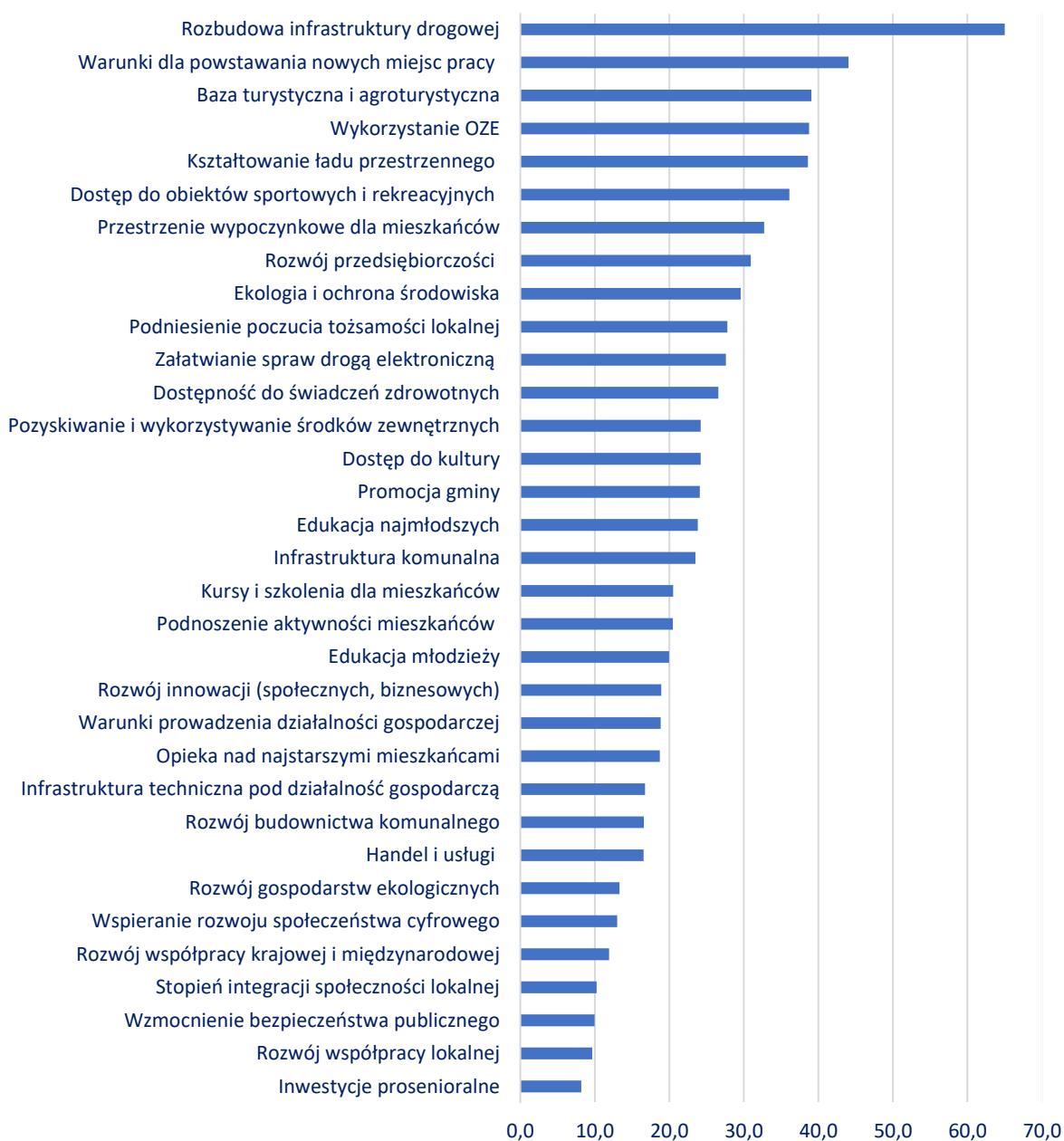
Rekomendacja 8. Aktualizacja Strategii MOF Olsztyna powinna uwzględnić relacje z otoczeniem MOF, a zatem w większości przypadków z gminami należącymi do OOA, jednak poza obszarem MOF. Istotna będzie również odpowiedź na pytanie, czy formuła OOA jest właściwa dla szerszej współpracy, jeśli dotąd niewiele jest przykładów zrealizowanych wspólnych działań.

6. Załączniki

6.1. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna

Wśród kierunków, które mieszkańcy MOF Olsztyna wskazali, jako te, które w pierwszej kolejności zrealizować należy, aby podnieść jakość życia społeczeństwa, 8 kierunków zostało wskazane przez więcej niż 30% respondentów (Wykres 13).

Wykres 13. Oczekiwane kierunki rozwoju MOF [%]

Źródło: opracowanie własne, na podstawie ankiet UM

Dwie z nich mają jednak znacząco wyższą od pozostałych liczbę wskazań. Dotyczą one działań związanych z rozbudową infrastruktury drogowej (wskazane przez 65% ankietowanych) oraz aktywność na płaszczyźnie tworzenia warunków do powstawania nowych miejsc pracy (44%). Pozostałymi działaniami wskazanymi przez mieszkańców, jako priorytetowe dotycząca rozwoju bazy turystycznej w gminach MOF, wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, czy kształtowania ładu przestrzennego. Mieszkańcy wskazali także na działania związane z ich aktywnością w czasie wolnym – tworzenie przestrzeni wypoczynkowych oraz dostęp do bazy sportowej. Jako ważne mieszkańcy postrzegają także działania na rzecz rozwoju przedsiębiorczości.

Wyniki odpowiedzi udzielone w poszczególnych gminach MOF wyraźnie wskazują, że zagadnienie infrastruktury drogowej jest na pierwszym miejscu we wszystkich jednostkach (Tabela 27). Ponadto wysoko plasują się inne zagadnienia, związane z:

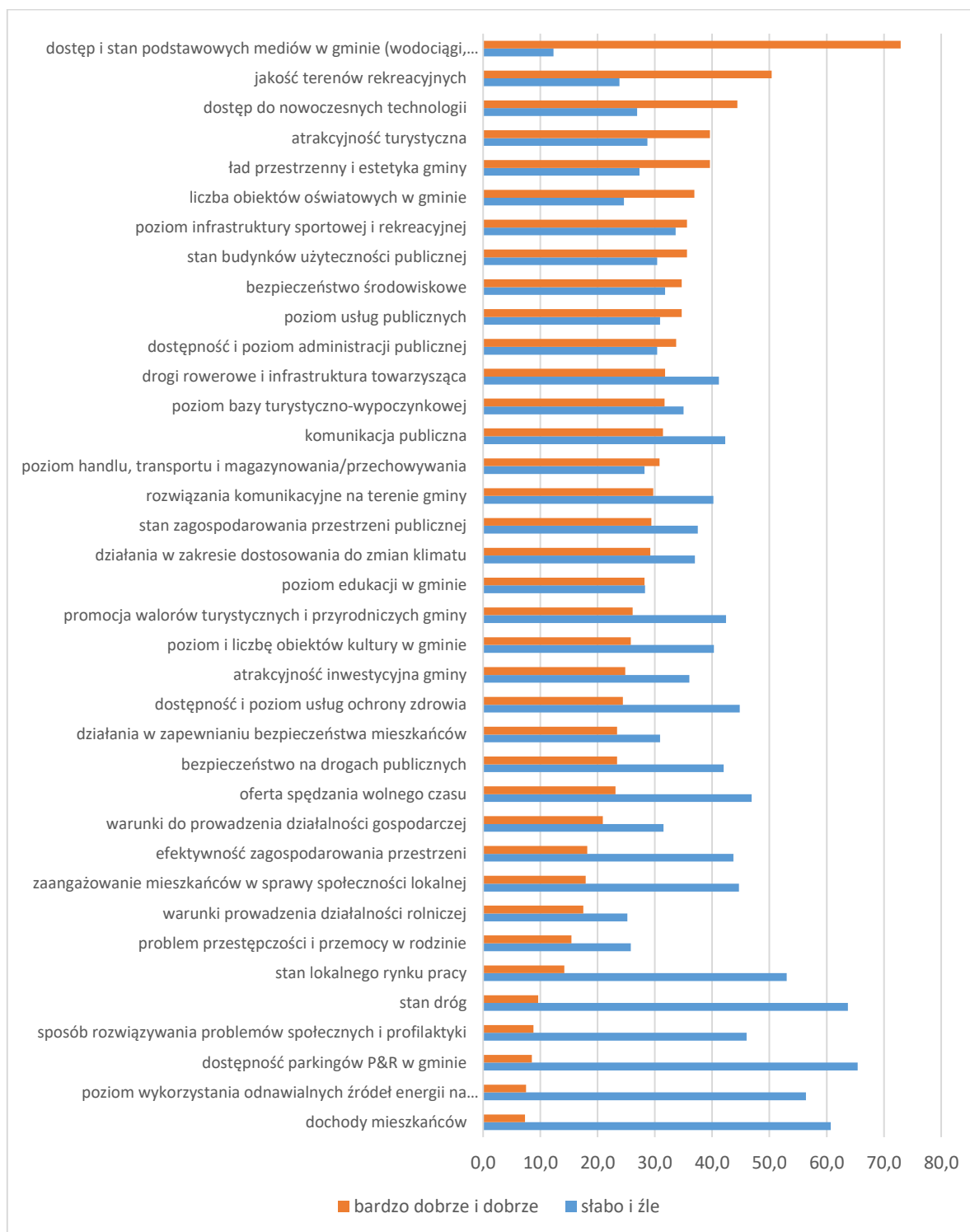
- Infrastrukturą techniczną (wodno-kanalizacyjną),
- Gospodarką (nowe miejsca pracy, rozwój przedsiębiorczości),
- Sportem i rekreacją (dostępne obiekty sportowe, przestrzenie rekreacyjne),
- Turystyką,
- Gospodarowaniem przestrzeni (ład przestrzenny),
- Ekologią (OZE).

Tabela 27. Priorytetowe kierunki działań wg mieszkańców poszczególnych gmin MOF Olsztyna

	Barczewo	Dywity	Gietrzwałd	Jonkowo	Olsztyn	Purda	Stawiguda
1	Infrastruktura drogowa	Infrastruktura drogowa	Infrastruktura drogowa	Infrastruktura drogowa	Infrastruktura drogowa	Infrastruktura drogowa	Infrastruktura drogowa
2	Infrastruktura komunalna	Infrastruktura komunalna	Baza turystyczna i agroturystyczna	Wykorzystanie OZE	Warunki dla nowych miejsc pracy	Infrastruktura komunalna (<i>ex aequo</i>)	Infrastruktura komunalna
3	Przestrzenie wypoczynkowe dla mieszkańców	Wykorzystanie OZE	Infrastruktura komunalna	Kształtowanie ładu przestrzennego	Kształtowanie ładu przestrzennego	Baza turystyczna i agroturystyczna	Obiekty sportowe i rekreacyjne
4	Wykorzystanie OZE	Obiekty sportowe i rekreacyjne	Wykorzystanie OZE (<i>ex aequo</i>)	Infrastruktura komunalna	Baza turystyczna i agroturystyczna	Wykorzystanie OZE	Przestrzenie wypoczynkowe dla mieszkańców
5	Baza turystyczna i agroturystyczna	Baza turystyczna i agroturystyczna	Kształtowanie ładu przestrzennego	Tworzenie warunków dla przedsiębiorczości	Wykorzystanie OZE	Kształtowanie ładu przestrzennego (<i>ex aequo</i>)	Baza turystyczna i agroturystyczna

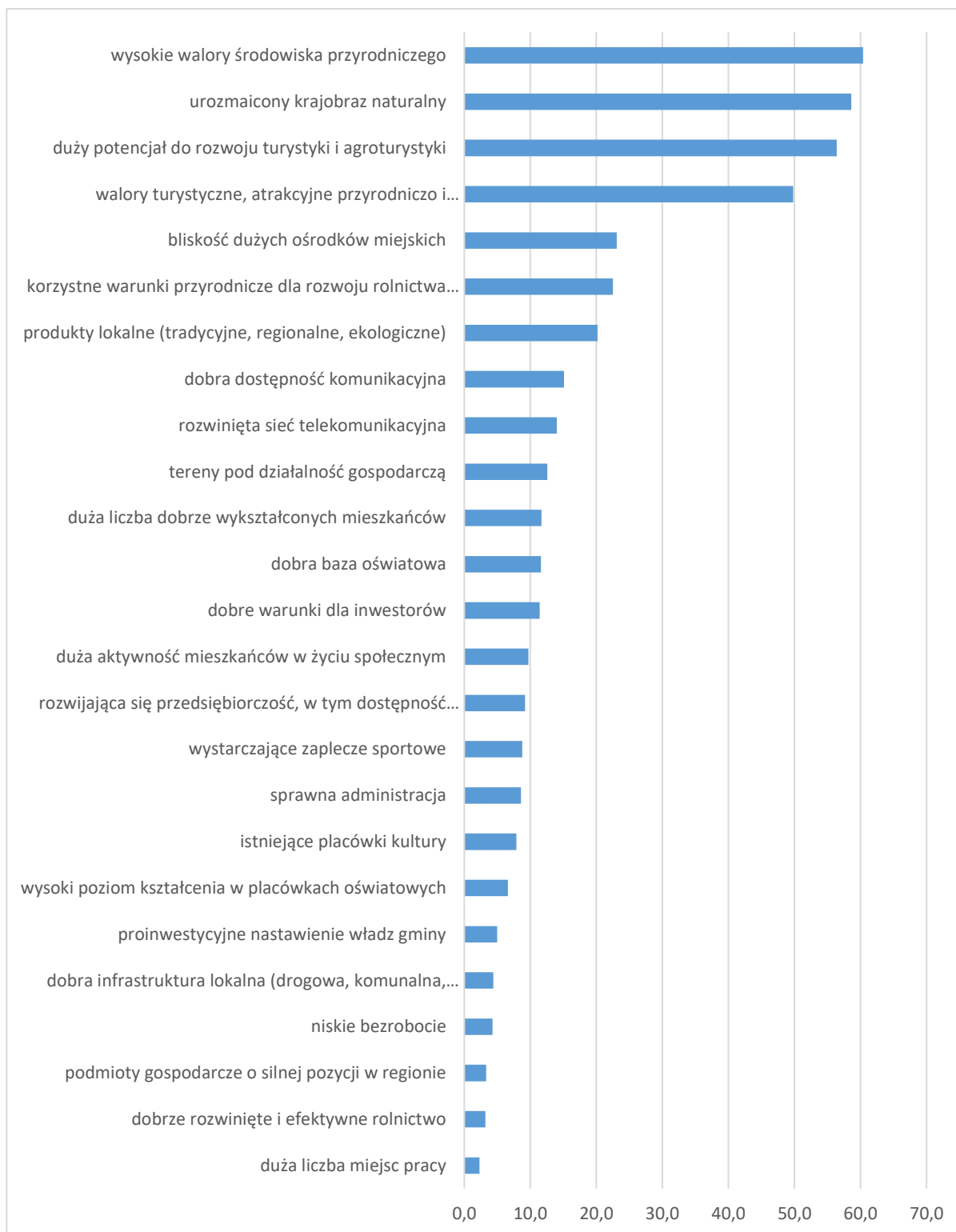
Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet UM).

Wykres 14. Cechy MOF Olsztyna w opinii mieszkańców [%]

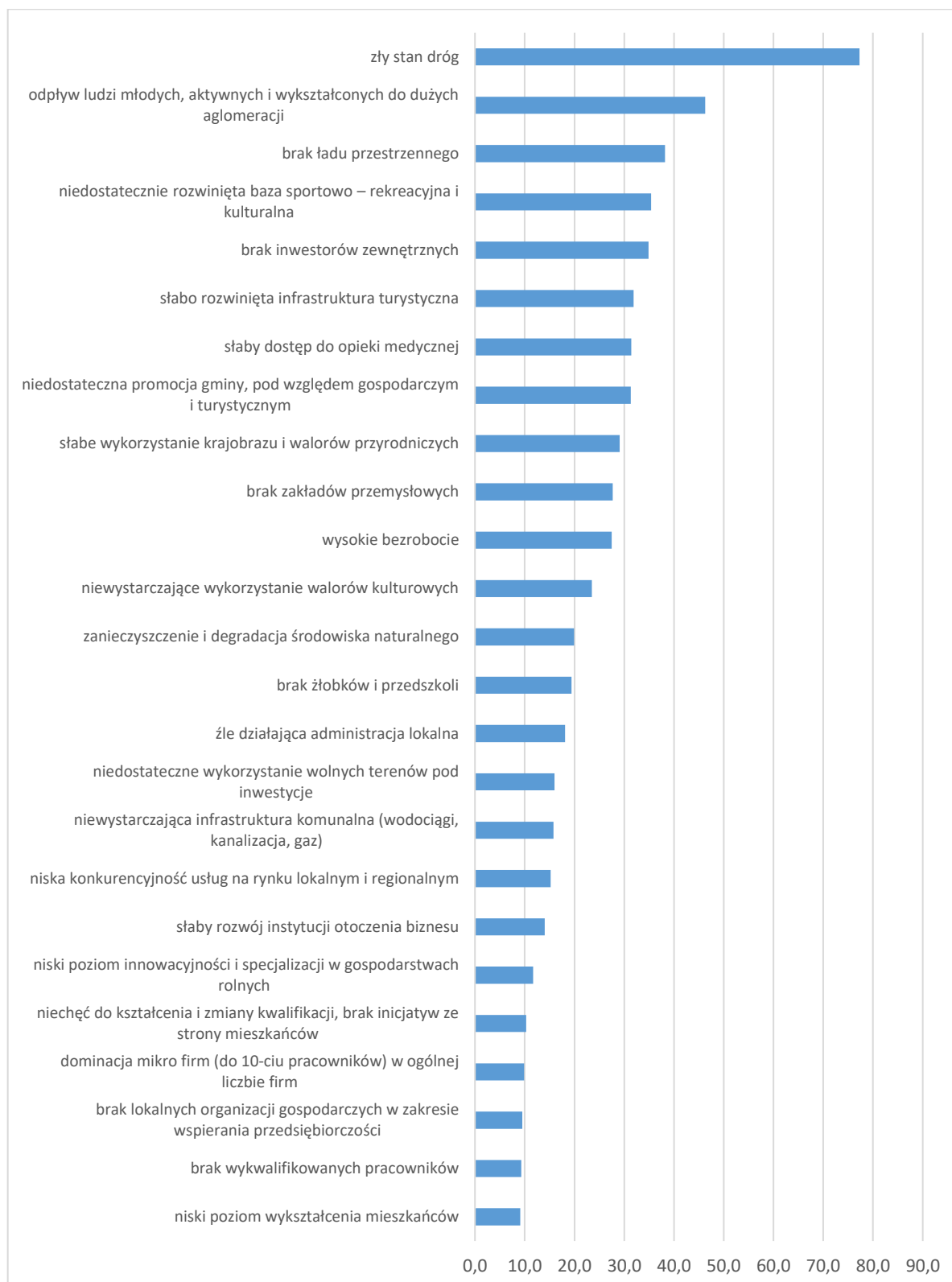
Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet UM; n=2008

Wykres 15. Mocne strony wskazywane przez mieszkańców MOF [%]

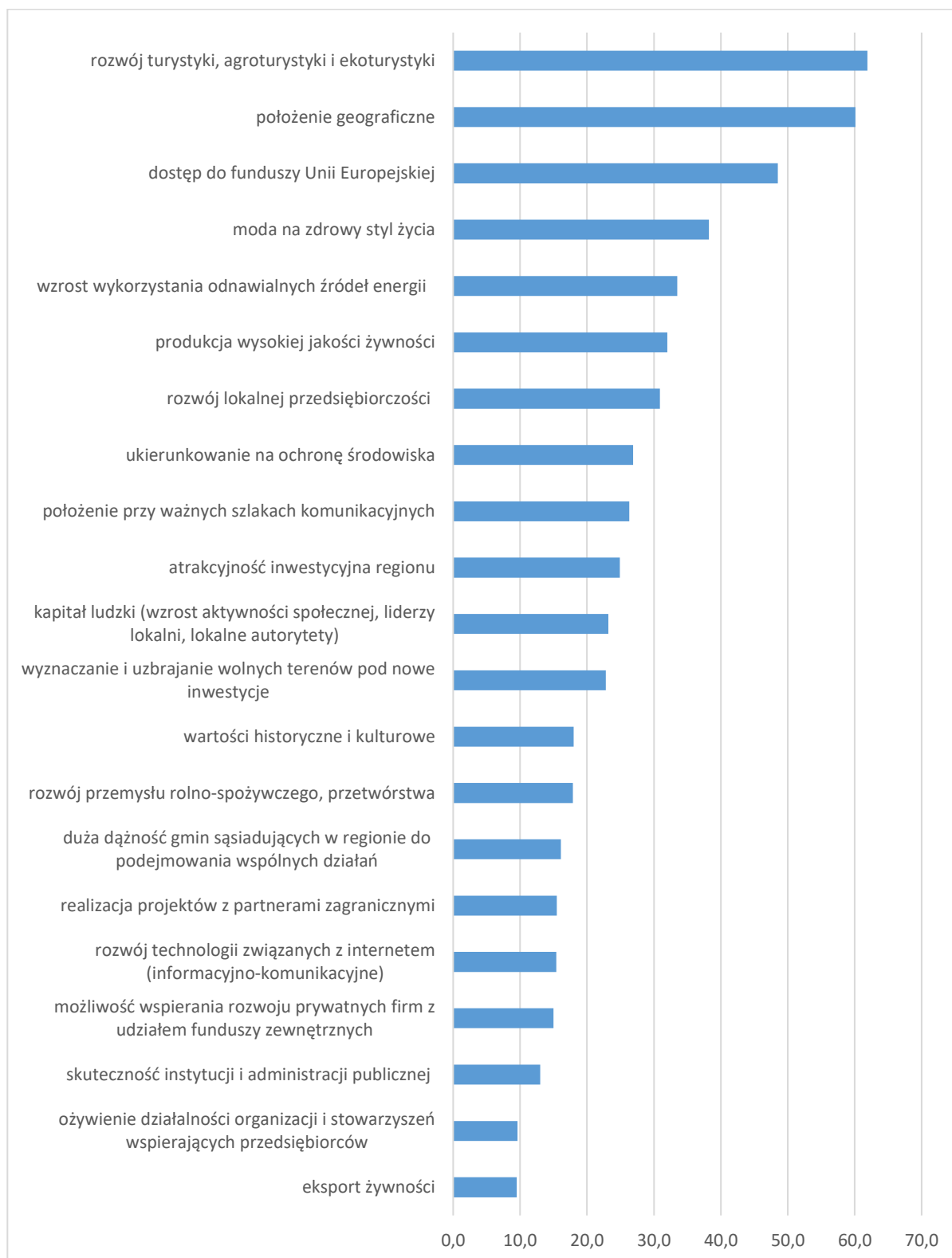
Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet UM; n=2008

Wykres 16. Słabe strony wskazywane przez mieszkańców MOF [%]

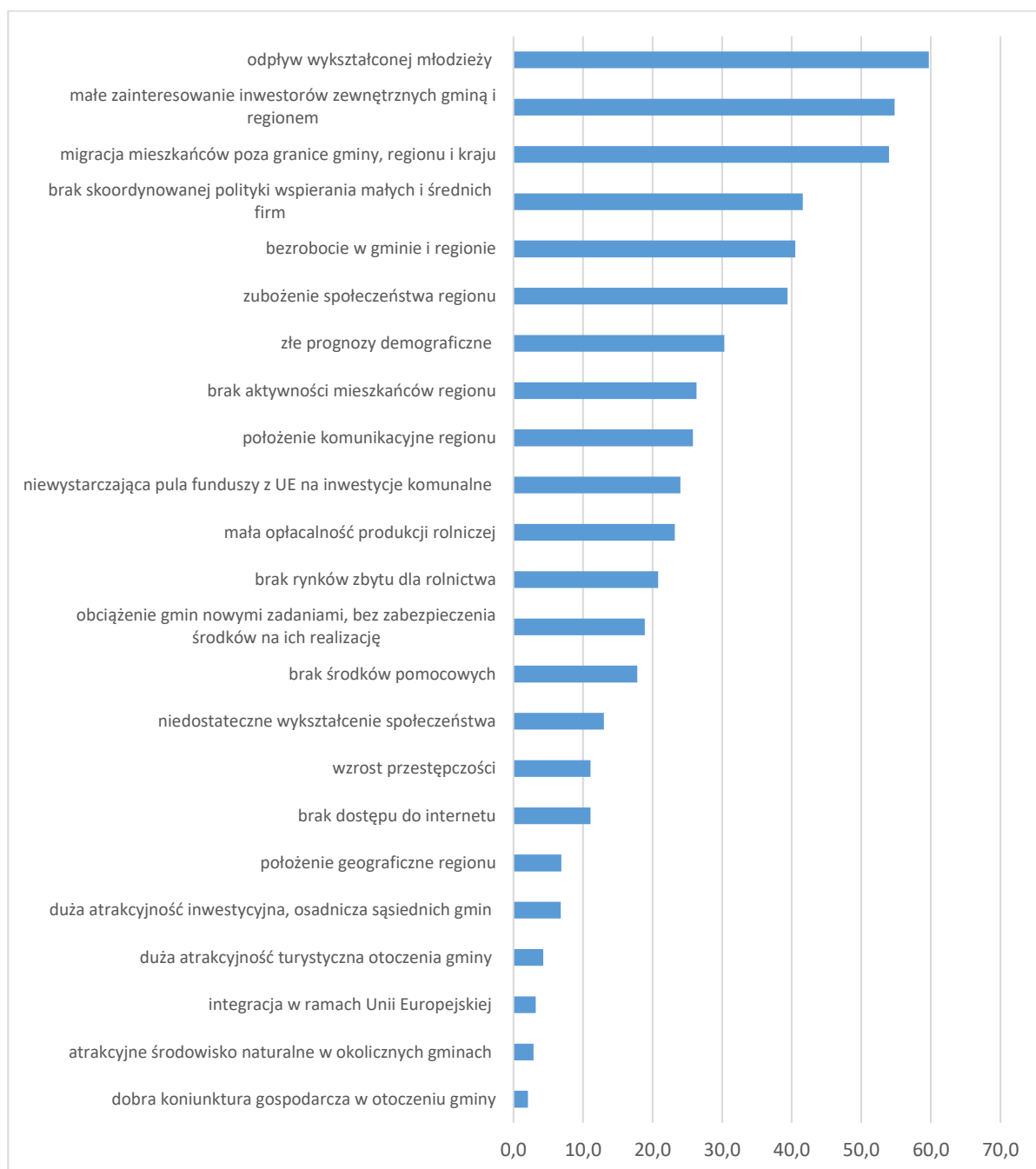
Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet UM; n=2008

Wykres 17. Szanse wskazywane przez mieszkańców MOF [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet UM; n=2008

Wykres 18. Zagrożenia wskazywane przez mieszkańców MOF [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet UM; n=2008

6.2. Strategie i plany rozwoju władz lokalnych

W perspektywie unijnej 2021-2027 gminy przynależące do MOF Olsztyna planują **działania dotyczące rozwoju przestrzeni**, powiązane głównie ze wzrostem **dostępności komunikacyjnej oraz ochroną środowiska**. Ponad połowa gmin wskazuje w swoich planach projekty z zakresu gospodarki komunalnej (wodno-kanalizacyjnej, ściekowej, deszczowej), efektywności energetycznej, wsparcia bioróżnorodności, a przede wszystkim **poprawy dostępności komunikacyjnej**. W pojedynczych przypadkach wskazywane były także inne zadania z zakresu ochrony środowiska (gospodarka odpadami, gospodarka wodna, poprawa jakości powietrza i ograniczenia hałasu, dostosowanie do zmian klimatu) oraz działania rewitalizacyjne.

W **obszarze gospodarki** większość gmin nie planuje działań, które mogą być podjęte w ramach Strategii MOF. Projekty takie wskazywały pojedyncze jednostki. Dotyczą one rozwoju przedsiębiorczości, terenów inwestycyjnych, promocji gospodarczej i współpracy z jednostkami B+R, a także integracji obszaru m.in. w oparciu o wspólny rozwój turystyki i promocję MOF. Większość gmin zakłada natomiast **wdrażanie nowoczesnych technologii**, które przysłużą się realizacji działań nie tylko w obszarze gospodarki, ale także w wymiarze przestrzennym i społecznym.

W **obszarze społeczeństwa** większość gmin wskazywała na potrzebę **rozwoju edukacji (przede wszystkim szkolnictwa zawodowego), kultury (w celu aktywizacji społeczności lokalnej) oraz rozwoju infrastruktury społecznej**. Pojedyncze jednostki wskazywały także potrzebę wzrostu bezpieczeństwa, cyfryzacji, rozwoju opieki zdrowotnej i polityki senioralnej.

Poniższa tabela przedstawia syntetyczne podsumowanie planowanych do realizacji działań, opracowane na podstawie przesłanych przez gminy propozycji projektów oraz przeprowadzonych warsztatów strategicznych. Zestawienie planowanych działań z celami nowej strategii wojewódzkiej i celami Polityki Spójności na lata 2021-2027 wskazuje na pełną zgodność planów rozwojowych gmin z polityką regionalną i unijną. Jednocześnie analizując zaprezentowaną listę działań pod kątem zgodności z obecnie obowiązującą **Strategią MOF należy stwierdzić, że wszystkie jej cele są nadal aktualne**.

Tabela 28. Planowane do realizacji działania w ramach Strategii MOF Olsztyna i ich zgodność z polityką UE, województwa oraz aktualną Strategią MOF

Przestrzeń

Obszary działań gmin MOF w perspektywie 2021-2027	Cel SRWW-M 2030	Strategia MOF do 2020	Polityka spójności 2021-2027
Rozwój systemów wodno-kanalizacyjnych, ściekowych, deszczowych	Mocne fundamenty	Ochrona i efektywne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi	Cel 2 Europa przyjazna środowisku
Termomodernizacja budynków publicznych i mieszkalnych	Mocne fundamenty	Zwiększenie efektywności energetycznej	Cel 2 Europa przyjazna środowisku
Efektywność energetyczna, OZE	Mocne fundamenty	Zwiększenie efektywności energetycznej	Cel 2 Europa przyjazna środowisku
Racjonalna gospodarka odpadami	Mocne fundamenty	Ochrona i efektywne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi	Cel 2 Europa przyjazna środowisku
Ograniczenie hałasu i poprawa jakości powietrza	Mocne fundamenty	Ochrona i efektywne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi	Cel 2 Europa przyjazna środowisku
Zrównoważona gospodarka wodna	Mocne fundamenty	Ochrona i efektywne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi	Cel 2 Europa przyjazna środowisku
Dostosowanie do zmian klimatu	Mocne fundamenty	Ochrona i efektywne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi	Cel 2 Europa przyjazna środowisku

Sprzysiężanie bioróżnorodności i rozwojowi zielonej infrastruktury	Mocne fundamenty	Ochrona i efektywne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi	Cel 2 Europa przyjazna środowisku
Edukacja ekologiczna	Mocne fundamenty	Ochrona i efektywne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi	Cel 2 Europa przyjazna środowisku
Poprawa dostępności komunikacyjnej (drogi transport zbiorowy, infrastruktura towarzysząca np. P+R, eko-mobilność)	Mocne fundamenty	Podniesienie jakości komunikacji zbiorowej i transportu zbiorowego	Cel 2 Europa przyjazna środowisku, Cel 3 Lepiej połączona Europa,
Rewitalizacja i poprawa estetyki przestrzeni publicznych	Mocne fundamenty	Uporządkowanie przestrzeni publicznych (...)	Cel 5 Europa bliżej obywateli

Gospodarka

Obszary działań gmin MOF w perspektywie 2021-2027	Cel SRWW-M 2030	Strategia MOF do 2020	Polityka spójności 2021-2027
Wykorzystywanie nowoczesnych technologii do rozwoju (administracji, społeczeństwa, turystyki, ochrony środowiska)	Mocne fundamenty, Inteligentna produktywność, Kompetencje przyszłości, Kreatywna aktywność	Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności	Cel 1 Inteligentna Europa
Tworzenie terenów pod inwestycje	Mocne fundamenty	Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności	Cel 1 Inteligentna Europa
Wsparcie tworzenia i rozwoju działalności gospodarczej	Inteligentna produktywność, Kompetencje przyszłości	Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności	Cel 1 Inteligentna Europa
Działania na rzecz promocji gospodarczej	Inteligentna produktywność	Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności	Cel 1 Inteligentna Europa
Współpraca z jednostkami badawczo-rozwojowymi	Inteligentna produktywność	Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności	Cel 1 Inteligentna Europa
Rozwój turystyki	Inteligentna produktywność, Mocne fundamenty	Budowa tożsamości Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego	Cel 5 Europa bliżej obywateli
Wspólna strategia promocji MOF	Inteligentna produktywność, Mocne fundamenty	Budowa tożsamości Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego	Cel 5 Europa bliżej obywateli
Integracja z lokalnym ośrodkiem gospodarczym	Inteligentna produktywność, Mocne fundamenty	Budowa tożsamości Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego	Cel 5 Europa bliżej obywateli

Spółeczeństwo

Obszary działań gmin MOF w perspektywie 2021-2027	Cel SRWW-M 2030	Strategia MOF do 2020	Polityka spójności 2021-2027
Cyfrizacja (rozwój sieci, rozwój umiejętności cyfrowych)	Mocne fundamenty, Inteligentna produktywność	Wzrost jakości usług publicznych	Cel 3 Lepiej połączona Europa, Cel 4 Społeczna Europa
Działania z zakresu wzrostu bezpieczeństwa	Mocne fundamenty	Wzrost jakości usług publicznych	Cel 4 Społeczna Europa
Rozwój edukacji	Kompetencje przyszłości	Wzrost jakości usług publicznych	Cel 4 Społeczna Europa
Działania społeczne i na rzecz kultury (aktywizacja społeczna)	Kreatywna aktywność	Wzrost jakości usług publicznych	Cel 4 Społeczna Europa
Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego	Kreatywna aktywność, Mocne fundamenty	Budowa tożsamości Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego	Cel 4 Społeczna Europa
Infrastruktura społeczna (infrastruktura edukacyjna i sportowa, opieki nad dziećmi, opieki zdrowotnej, centra aktywności, ośrodki opiekuńcze itp.)	Mocne fundamenty, Kompetencje przyszłości, Kreatywna aktywność	Wzrost jakości usług publicznych	Cel 4 Społeczna Europa
Profilaktyka zdrowia	Mocne fundamenty, Kompetencje przyszłości	Wzrost jakości usług publicznych	Cel 4 Społeczna Europa
Rozwijanie polityki senioralnej	Kreatywna aktywność, Mocne fundamenty, Kompetencje przyszłości	Wzrost jakości usług publicznych	Cel 4 Społeczna Europa

*wyróżnione obszary działań, które wskazane zostały w ponad połowie gmin MOF

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników warsztatów strategicznych oraz przesłanych propozycji projektów.

Poniższe zestawienie obrazuje planowane do realizacji kierunki działań w podziale na gminy MOF. W polu zainteresowań większości gmin są działania z zakresu poprawy dostępności komunikacyjnej, ochrony środowiska, rozwoju infrastruktury technicznej oraz rozwoju usług edukacyjnych, kultury i zdrowotnych. Najmniejsza liczba wskazań dotyczy zagadnień powiązanych z gospodarką obszaru (Tabela 29).

Tabela 29. Planowane przez gminy MOF działania do realizacji w perspektywie 2021-2027

Kierunki działań do realizacji przez gminy MOF w perspektywie 2021-2027	Barczewo	Dywiły	Gietrzwałd	Jonkowo	Olsztyn	Purda	Stawiguda	Liczba wskazań
Komunikacja i transport zbiorowy	X	X	X	X	X		X	6
Infrastruktura drogowa	X	X	X	X	X	X	X	7
Zakup taboru		X		X	X		X	4
Infrastruktura rowerowa		X	X		X		X	4
Parkingi P&R			X	X	X			3
Oświetlenie energooszczędne	X				X		X	3
Gospodarka Wodno-ściekowa	X	X		X		X	X	5
Termomodernizacja b. publicznych	X		X	X	X	X	X	6
Termomodernizacja b. mieszkalnych	X	X			X	X		4
Gospodarka odpadowa	X	X	X					3
Rewitalizacja	X	X					X	3
OZE		X	X			X	X	3
Ograniczanie hałasu		X						1
Poprawa jakości powietrza		X						1
Bioróżnorodność, przyroda		X			X	X	X	4
Dostosowanie do zmiany klimatu						X	X	2
Ochrona przeciwpożarowa/bezpieczeństwo					X	X	X	3
Dziedzictwo kulturowe/usługi w zakresie kultury	X	X	X				X	4
Infrastruktura sportowa	X				X	X	X	4
Infrastruktura szkoły	X	X			X	X		4
Edukacja		X	X		X	X		4
Zdrowie (e-zdrowie, infrastruktura, profilaktyka)		X	X			X	X	4
Polityka senioralna		X	X				X	3
Działania społeczne	X	X	X			X	X	5
Turystyka		X	X				X	3
Promocja		X	X				X	3
Tereny inwestycyjne							X	1
Wsparcie przedsiębiorców							X	1
Współpraca z jednostkami badawczymi							X	1
Nowoczesne technologie, inteligentne rozwiązania, cyfryzacja		X	X		X	X	X	5

*wyróżnione obszary działań, które wskazane zostały w ponad połowie gmin MOF

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników warsztatów strategicznych oraz przesłanych propozycji projektów.

7. Spisy

Tabela 1. Struktura logiczna analizy _____	6
Tabela 2. Cele strategiczne Strategii rozwoju województwa i oczekiwane efekty w OSI Tygrys warmińsko-mazurski – perspektywa 2030 _____	11
Tabela 3. Cele strategiczne Strategii rozwoju województwa i oczekiwane efekty w OSI MOF Olsztyna – perspektywa 2030 _____	11
Tabela 4. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia rynku pracy i przedsiębiorczości [%] _____	18
Tabela 5. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. sektorów gospodarki [%] _____	21
Tabela 6. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. innowacyjności gospodarki [%] _____	23
Tabela 7. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. sytuacji demograficznej MOF [%] _____	25
Tabela 8. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. edukacji [%] _____	27
Tabela 9. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. zdrowia i opieki społecznej [%] _____	28
Tabela 10. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. mieszkalnictwa [%] _____	31
Tabela 11. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. bezpieczeństwa [%] _____	33
Tabela 12. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. przestrzeni wypoczynku [%] _____	34
Tabela 13. Zabytki (wpisane do wojewódzkiego rejestru) w gminach MOF Olsztyna _____	35
Tabela 14. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. społeczeństwa obywatelskiego [%] _____	36
Tabela 15. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. społeczeństwa informacyjnego [%] _____	37
Tabela 16. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. stanu i ochrony środowiska [%] _____	39
Tabela 17. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. osadnictwa [%] _	41
Tabela 18. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. transportu [%] _	42
Tabela 19. Wyniki badania opinii mieszkańców MOF Olsztyna – zagadnienia dot. infrastruktury technicznej [%] _____	43
Tabela 20. Potencjały rozwoju MOF Olsztyna w celu 1 _____	45
Tabela 21. Potencjały rozwoju MOF Olsztyna w celu 2 _____	45
Tabela 22. Potencjały rozwoju MOF Olsztyna w celu 3 _____	46
Tabela 23. Potencjały rozwoju MOF Olsztyna w celu 4 _____	46
Tabela 24. Potencjały rozwoju MOF Olsztyna w celu 5 _____	47
Tabela 25. Potencjały rozwoju MOF Olsztyna w celu 6 _____	47
	63

Tabela 26. Potencjały rozwoju MOF Olsztyna w celu 7	48
Tabela 27. Priorytetowe kierunki działań wg mieszkańców poszczególnych gmin MOF Olsztyna	54
Tabela 28. Planowane do realizacji działania w ramach Strategii MOF Olsztyna i ich zgodność z polityką UE, województwa oraz aktualną Strategią MOF	60
Tabela 29. Planowane przez gminy MOF działania do realizacji w perspektywie 2021-2027	62
Wykres 1. Rynek pracy i przedsiębiorczość	20
Wykres 2. Kluczowe sektory gospodarki	22
Wykres 3. Innowacyjna gospodarka	24
Wykres 4. Sytuacja demograficzna	26
Wykres 5. Edukacja	27
Wykres 6. Zdrowie i opieka społeczna	30
Wykres 7. Mieszkania na 1000 osób w MOF Olsztyna	32
Wykres 8. Przestrzenie wypoczynku	35
Wykres 9. Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	37
Wykres 10. Stan i ochrona środowiska przyrodniczego	40
Wykres 11. Udział powierzchni pokrytej mpzp (%)	41
Wykres 12. Infrastruktura techniczna	44
Wykres 13. Oczekiwane kierunki rozwoju MOF [%]	53
Wykres 14. Cechy MOF Olsztyna w opinii mieszkańców [%]	55
Wykres 15. Mocne strony wskazywane przez mieszkańców MOF [%]	56
Wykres 16. Słabe strony wskazywane przez mieszkańców MOF [%]	57
Wykres 17. Szanse wskazywane przez mieszkańców MOF [%]	58
Wykres 18. Zagrożenia wskazywane przez mieszkańców MOF [%]	59
Rysunek 1. Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego Olsztyna	14
Rysunek 2. Docelowy schemat powiązań funkcjonalno-przestrzennych	15
Rysunek 3. Propozycja sieci połączeń komunikacyjnych	15
Rysunek 4. Model układu funkcjonalno-przestrzennego	16
Rysunek 5. Aktywność budowlana w miejscowościach MOF Olsztyna w latach 2008-2015	31